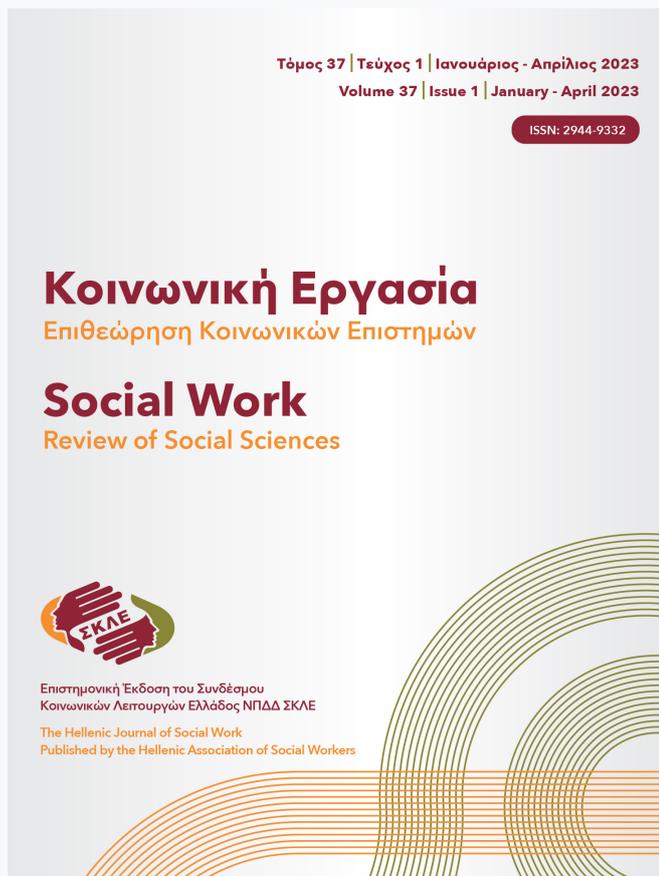

Κοινωνική Εργασία. Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών

Τόμ. 37, Αρ. 1 (2023)

1/2023

Η διασύνδεση και συνεργασία των φορέων που ασχολούνται με τους θεσμούς της αναδοχής και της τεκνοθεσίας στην Περιφέρεια Κρήτης

Κλειώ Κούτρα, Αικατερίνη Πουπάκη, Ραφαέλα Σαμάρα, Διονυσία Κυπραίου

doi: [10.12681/socialwork-rss.36255](https://doi.org/10.12681/socialwork-rss.36255)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κούτρα Κ., Πουπάκη Α., Σαμάρα Ρ., & Κυπραίου Δ. (2023). Η διασύνδεση και συνεργασία των φορέων που ασχολούνται με τους θεσμούς της αναδοχής και της τεκνοθεσίας στην Περιφέρεια Κρήτης. *Κοινωνική Εργασία. Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών*, 37(1), 7–33. <https://doi.org/10.12681/socialwork-rss.36255>

Η διασύνδεση και συνεργασία των φορέων που ασχολούνται με τους θεσμούς της αναδοχής και της τεκνοθεσίας στην Περιφέρεια Κρήτης

Κούτρα Κλειώ¹, Πουπάκη Αικατερίνη², Σαμάρα Ραφαέλα³, Κυπραίου Διονυσία⁴

¹ Επίκουρη καθηγήτρια, Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

^{2,3,4} Πτυχιούχος Κοινωνικής Εργασίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η οικονομική κρίση αλλά και η πανδημία του COVID-19 έφεραν στην επιφάνεια ένα διαχρονικό ζήτημα, αυτό της παιδικής παραμέλησης και κακοποίησης. Τα τελευταία χρόνια αν και γίνεται προσπάθεια εκσυγχρονισμού της παιδικής προστασίας σε πολλές χώρες του δυτικού κόσμου με σημαντικές νομικές βελτιώσεις για την αποδοτικότερη προστασία των παιδιών, η Ελλάδα έχει ακόμη πολλά βήματα για να επιτύχει ένα ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας (European Union Agency for Fundamental Rights-FRA, 2015). Η παρούσα μελέτη έγινε με αφορμή την αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου στην Ελλάδα στον τομέα της παιδικής προστασίας και ο σκοπός της είναι η διερεύνηση της διασύνδεσης των φορέων που ασχολούνται με ζητήματα αναδοχής - τεκνοθεσίας στην Περιφέρεια της Κρήτης. Τα αποτελέσματα της μελέτης αναδεικνύουν τις εκσυγχρονιστικές αλλαγές, που έφερε ο νόμος στον τομέα της παιδικής προστασίας πάνω στα θέματα εκπαίδευσης υποψηφίων, τη δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας και κατά συνέπεια τη μείωση του χρόνου διαδικασίας, την καθιέρωση για πρώτη φορά της επαγγελματικής αναδοχής καθώς και την υποχρεωτική χαρτογράφηση των παιδιών στις δομές φιλοξενίας. Στον αντίποδα υπήρχαν κι αρκετές αδυναμίες, που σχετίζονται με ελλείψεις καίριων ειδικοτήτων και προσωπικού στις δομές, υπό-χρηματοδότηση, έλλειψη ενός ενιαίου πλαισίου λειτουργίας καθώς και έλλειψη εκτενούς επιμόρφωσης πάνω σε θέματα διαδικασίας των επαγγελματιών που εργάζονται στο πεδίο. Συμπερασματικά κρίνεται παραπάνω από επιτακτική η ανάγκη παρέμβασης των κοινωνικών υπηρεσιών, με σκοπό τον περιορισμό των επιπτώσεων των καταστάσεων κρίσης και την επιδίωξη διασφάλισης της προστασίας των παιδιών που βρίσκονται σε κίνδυνο.

Λέξεις-κλειδιά: παιδική προστασία, συνεργασία, φορείς, αναδοχή, τεκνοθεσία

Correspondence: Κλειώ Κούτρα, kkoutra@hmu.gr

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκαν αυξημένα τα ποσοστά καταγραφής ευαλωτότητας στα παιδιά (Samoli, 2015) με την οικονομική κρίση, η οποία δημιούργησε συνθήκες φτώχειας σε παγκόσμιο επίπεδο (Ακαλέστου & Δαφέρμος, 2017). Επιπλέον επιβαρυντικός παράγοντας αποτέλεσε η πανδημία η οποία ενίσχυσε την έκθεση των παιδιών σε κίνδυνο (Sos Villages-Greece, 2021) όπου με την καταγραφή του Π.Ο.Υ., υπήρξε κατά 60% αύξηση των κλήσεων στις τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας για την ενδοοικογενειακή βία στο πρώτο τρίμηνο της πανδημίας στην Ευρώπη (Ungic, 2021). Οι κίνδυνοι στην ψυχική υγεία των παιδιών και των εφήβων από την πανδημία COVID-19 είναι πολυάριθμοι (Fegert et al., 2020), με μελέτη η οποία υποστήριξε, ότι είναι επείγουσας ανάγκης η ψυχολογική υποστήριξη σε παιδιά που είχαν πληγεί από αυτήν (Storz, 2020). Επομένως, η πανδημία παρουσίασε αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των παιδιών, οι οποίες θα επηρεάσουν στο μέλλον και την ενήλικη ζωή τους (Storz, 2020)

Η κοινωνική αποστασιοποίηση, η μειωμένη πρόσβαση στις υπηρεσίες, η οικονομική δυσχέρεια κι οι πιέσεις που δέχτηκαν οι οικογένειες είναι κάποιες από μια μακρά λίστα συνεπειών από τις πολλές συνέπειες που έφερε η πανδημία (Fegert et al., 2020). Από τα κυρίαρχα ζητήματα που χρήζουν αντιμετώπισης είναι η έκθεση των παιδιών στη βία μέσα στο οικογενειακό πλαίσιο, η οικονομική ύφεση κι οι συνέπειες τους άγχους (Fegert et al., 2020), τα οποία επιδρούν καταλυτικά στην ασφάλεια και στην ευημερία των παιδιών (Lawson et al., 2020). Έρευνα στις Ηνωμένες Πολιτείες εντόπισε πως η απώλεια εργασίας των γονέων κατά την διάρκεια της πανδημίας ήταν ισχυρός προγνωστικός παράγοντας κακοποίησης των παιδιών (Lawson et al., 2020). Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας υποστήριξε ότι υπάρχει μεγάλος αριθμός αναφορών από πολλές χώρες για αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας (Storz, 2020). Σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ τα παιδιά κι οι μητέρες τους που ζουν σε κακοποιητικές σχέσεις είναι πιο πιθανό να εκτεθούν σε βία, καθώς τα μέλη της οικογένειας περνούν περισσότερο χρόνο σε στενή επαφή, υπάρχει άγχος, οικονομικές δυσκολίες και πολλές φορές απώλεια της εργασίας (Storz, 2020).

Σε παγκόσμιο επίπεδο η κακομεταχείριση των παιδιών έχει προτεραιότητα, διότι επηρεάζει τουλάχιστον το μισό πληθυσμό αυτών, προκαλώντας αρνητικές και συνεχείς επιπτώσεις στη σωματική, κοινωνική και συναισθηματική ευημερία τους (Chamberlain et al., 2019). Η κακοποίηση δημιουργεί στα παιδιά μακροχρόνιες επιπτώσεις κι αυξάνει την πιθανότητα κατά την ενήλικη ζωή τους, όταν οι ίδιοι γίνουν γονείς, να ακολουθήσουν το ίδιο κακοποιητικό μοτίβο στα δικά τους παιδιά (Chamberlain, et al., 2019). Επιτακτική κρίθηκε η ανάγκη παρέμβασης του κράτους μέσω των κοινωνικών υπηρεσιών, ώστε να καταπραΰνουν τον πόνο και τις συνθήκες καταπίεσης των ευάλωτων ομάδων, όπως αυτήν των παιδιών (IFSW, 2014) με διάφορες βελτιωτικές παρεμβάσεις, για παράδειγμα επιδοματικές πολιτικές, σίτιση στο σχολείο, αναδοχή, τεκνοθεσία κ.α., (Unicef, 2018).

Με τη Διεθνή Σύμβαση της Χάγης του 1993 λήφθηκαν μέτρα για την προστασία των παιδιών διεθνώς (Hague Conference on Private International Law, 1993). Παράλληλα στην Ελλάδα με το Ν.3765/2009, επικυρώθηκε η λήψη μέτρων για την παιδική προστασία. Η αναδοχή κι η τεκνοθεσία θεωρήθηκαν ως ναυαρχίδα των παρεμβάσεων της παιδικής προστασίας, καθώς αποτέλεσαν τις κύριες μεθόδους με πολλαπλά χαρακτηριστικά ευημερίας για τη ζωή των παιδιών (Doubledee, 2015). Η ειδοποιός διαφορά μεταξύ αυτών των θεσμών αποτέλεσε ο χρόνος παραμονής των παιδιών στην εκάστοτε οικογένεια που θα τοποθετηθεί κι η νομική σχέση που αποκτά με αυτήν το παιδί (Madden et al., 2017). Στην περίπτωση της αναδοχής πρόκειται για προσωρινή απομάκρυνση από τη βιολογική του οικογένεια, με στόχο τη βελτίωση των δυσλειτουργικών συνθηκών και τελικώς την επιστροφή του σε

αυτήν (Library of Congress, 2020). Υπάρχουν τέσσερα είδη αναδοχής: η βραχυχρόνια, η επείγουσα, η μακροχρόνια κι η επαγγελματική (Fotiadi, 2020). Στη πρώτη περίπτωση ο βασικός στόχος αποτελεί η επιστροφή του παιδιού στο οικογενειακό περιβάλλον όταν επιλυθούν οι λόγοι για τους οποίους το παιδί είχε απομακρυνθεί. Στην επείγουσα αναδοχή το παιδί απομακρύνεται άμεσα από την βιολογική του οικογένεια και τοποθετείται μέσω εισαγγελικής διάταξης σε ανάδοχη οικογένεια, για αποφυγή της παραμονής του σε Νοσοκομεία ή της εισαγωγής του σε Δομές. Στη μακροχρόνια αναδοχή τα παιδιά δεν επιστρέφουν στη βιολογική τους οικογένεια σε σύντομο χρονικό διάστημα και πολλές φορές το είδος της αναδοχής αυτής εξελίσσεται σε τεκνοθεσία. Τέλος, στην επαγγελματική αναδοχή προσφέρονται επαγγελματικές υπηρεσίες προς το παιδί με στόχο ένα θεραπευτικό σχέδιο, κυρίως σε παιδιά με αναπηρία και με έντονες ψυχολογικές δυσκολίες (Szilagyi, 2015). Εν αντιθέσει, η περίπτωση της τεκνοθεσίας αφορά την οριστική απομάκρυνση του παιδιού από την βιολογική οικογένεια (American Academy of Pediatrics Council on Foster Care et al., 2020). Εδώ το παιδί παύει να έχει οποιαδήποτε νομική σχέση με τους βιολογικούς του γονείς κι η θετή του οικογένεια αποκτά πλήρη δικαιώματα (ΦΕΚ 182/Α/27-9-2016). Μία ακόμη διέξοδος του θεσμού της τεκνοθεσίας στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ευρώπης, αποτέλεσε το δικαίωμα της διακρατικής τεκνοθεσίας, στην οποία η χώρα προέλευσης του ίδιου διαφέρει από αυτή των υποψηφίων γονέων (Oak, 2018). Μελέτες τεκμηρίωσαν τα οφέλη των δύο αυτών θεσμών στην ψυχοσωματική ανάπτυξη των παιδιών (Rosenhaus, 2020). Τα παιδιά που τοποθετούνται σε ανάδοχες ή θετές οικογένειες ανέφεραν καλύτερη σωματική, συναισθηματική, νοητική και κοινωνική ανάπτυξη σε αντίθεση με τα παιδιά με πολυετή παραμονή στα κέντρα παιδικής προστασίας (Tsakopoulos, 2020).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζοντας τη σημαντική επιρροή των θεσμών στην παιδική και κοινωνική ευημερία, πραγματοποίησε κάλεσμα τα κράτη-μέλη της με σκοπό την πραγματοποίηση αλλαγών σε θεσμικό επίπεδο στα συστήματα πρόνοιας μέσω της δημιουργίας ενός ενιαίου ηλεκτρονικού συστήματος ((European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), 2015)), της χαρτογράφησης των δομών παιδικής προστασίας και της μείωσης του χρόνου παραμονής των παιδιών στα ιδρύματα ((European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), 2015)). Η Ελλάδα προχώρησε στη δόμηση ενός καινοτόμου νομικού πλαισίου για την παιδική προστασία (Ν.4538/2018). Βασικός στόχος του (Ν.4538/2018) αποτέλεσε η αποϊδρυματοποίηση των παιδιών κι η επιτάχυνση των διαδικασιών.

Σύμφωνα με τους Goodman et al. (2008) τρία μοντέλα φροντίδας στην παιδική προστασία έχουν διεθνή ισχύ. Το πρώτο μοντέλο προστασίας αφορά τα παιδιά, το δεύτερο την οικογένεια και το τρίτο την κοινότητα. Το τελευταίο μοντέλο, αυτό της κοινότητας αποτέλεσε το πιο αποτελεσματικό, καθώς σε αυτήν την περίπτωση τα παιδιά τοποθετούνται σε συγγενική αναδοχή χωρίς να απομακρύνονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον ή την κοινότητά τους (Goodman et al., 2008). Επιπρόσθετα, διεθνείς οργανισμοί όπως τα Παιδικά Χωριά SOS, ο FICE κι ο IFCO ανέπτυξαν ένα σχέδιο ποιότητας φροντίδας της παιδικής προστασίας με 18 βασικές προϋποθέσεις λειτουργίας των δομών αυτών (Quality4Children, 2007). Αυτές οι προϋποθέσεις αφορούσαν τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί κατά την είσοδο, την παραμονή και την αποχώρηση του παιδιού από το κέντρο παιδικής προστασίας, καθώς και το πλαίσιο λειτουργίας των δομών (αριθμός προσωπικού, ειδικότητες, μοντέλο εργασίας, αριθμός παιδιών).

Με γνώμονα το συμφέρον του παιδιού, η συγκεκριμένη ποιοτική μελέτη προσπάθησε να διερευνήσει τη διασύνδεση και τη συνεργασία των φορέων που ασχολούνται με τους θεσμούς της αναδοχής και της τεκνοθεσίας στην Περιφέρεια Κρήτης. Επιμέρους στόχοι της μελέτης ήταν η κατανόηση των θετικών σημείων αλλά και των αστοχιών του Ν.4538/2018, η αναγνώριση κι η κατανόηση της διαδικασίας που ακολουθεί η κάθε υπηρεσία ξεχωριστά ως προς το παιδί, τη βιολογική, την ανάδοχη ή τη θετή οικογένεια. Επιπρόσθετα, στόχο της μελέτης αποτέλεσε η αποτύπωση του

προφίλ των παιδιών και των οικογενειών, τα κριτήρια εισαγωγής των παιδιών στα κέντρα παιδικής προστασίας, η ποιότητα συνεργασία των φορέων κι ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην εκάστοτε υπηρεσία παιδικής προστασίας.

Μεθοδολογία

Η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε στην Περιφέρεια Κρήτης, όπου ανήκαν υπηρεσίες που ενεπλάκησαν στη διαδικασία της αναδοχής και της τεκνοθεσίας σύμφωνα με το Ν.4538/2018. Ο χρόνος συλλογής δεδομένων της μελέτης ήταν δυο μήνες (Σεπτέμβριος έως Οκτώβριος του 2020). Οι δώδεκα συμμετέχοντες ενημερώθηκαν τηλεφωνικά ή γραπτά (μέσω e-mail) για το σκοπό, τους στόχους και για τον τρόπο διεξαγωγής της έρευνας με την αποστολή του εντύπου γραπτής συγκατάθεσης. Επίσης τηρήθηκαν όλοι οι κανόνες ηθικής και δεοντολογίας. Για να διασφαλιστεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων, δε έγινε αναφορά σε κανένα προσωπικό τους στοιχείο, καθώς κατέστη σαφές εκ μέρους των ερευνητριών ότι οι συμμετέχοντες μπορούσαν να αποχωρήσουν οποιαδήποτε στιγμή επιθυμούσαν. Η διάρκεια της συνέντευξης ήταν από 30 λεπτά έως 60 λεπτά κι οι περισσότερες από αυτές πραγματοποιήθηκαν λόγω της πανδημίας του COVID-19 εξ αποστάσεως, μέσω βίντεο κλήσης ή τηλεφώνου.

Η μέθοδος δειγματοληψίας της έρευνας περιελάμβανε την σκόπιμη δειγματοληψία, μία μέθοδος χωρίς πιθανότητες (non probability sampling). Η επιλογή του δείγματος είχε τα χαρακτηριστικά που σχετίστηκαν με την ερευνητική υπόθεση, προσφέροντας όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για την εξήγηση και την ερμηνεία του εξεταζόμενου θέματος. Στο αρχικό στάδιο ο ερευνητής εστίασε στην ερευνητική του υπόθεση και στο ευρύτερο πεδίο της. Στο δεύτερο στάδιο, προσδιορίστηκαν κάποια βασικά χαρακτηριστικά που ήταν αναγκαίο να παρουσιαστούν στο δείγμα για να είναι δυνατό οι απαντήσεις να παράσχουν κάλυψη έκτασης μεγάλου μέρους της συνέντευξης (Γαλάνης, 2017).

Το βασικό κριτήριο για τον καθορισμό του δείγματος της έρευνας ήταν η επαγγελματική ιδιότητα των συμμετεχόντων. Πιο συγκεκριμένα, οι ειδικοί που επιλέχθηκαν ήταν τα πρόσωπα που εμπλέκονταν στη διαδικασία της αναδοχής και της τεκνοθεσίας σύμφωνα με το Ν.4538/2018. Στο σύνολο των δομών σε επίπεδο Κρήτης επιλέχθηκαν 12 επαγγελματίες, κατά προτεραιότητα κοινωνικοί λειτουργοί από τα κέντρα παιδικής προστασίας της Περιφέρειας, του τμήματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης σε τοπικό επίπεδο, του Ε.Κ.Κ.Α. σε εθνικό, καθώς επίσης από εκπρόσωπο Δικαστή των Πρωτοδικών Ηρακλείου. Στα κέντρα φιλοξενίας παιδιών που δεν ήταν στελεχωμένα με κοινωνικό λειτουργό, επιλέχθηκαν για τη συνέντευξη άλλες ειδικότητες.

Το ερευνητικό εργαλείο της μελέτης ήταν η ημι-δομημένη συνέντευξη με ερωτήσεις κλειστού τύπου αλλά ταυτοχρόνως κι ανοιχτών ερωτήσεων για περαιτέρω κατανόηση κι εμπάθυνση (Robson 2007, όπως αναφέρεται στο Ίσαρη και Πουρκός, 2015). Οι θεματικοί άξονες της συνέντευξης ήταν οι παρακάτω έξι: 1) Άποψη των ειδικών για τις αστοχίες, τα θετικά στοιχεία του Ν.4538/2018 και τις αλλαγές που απαιτήθηκαν από την έως τώρα εφαρμογή του.2) Αποτύπωση του πληθυσμού που φιλοξενήθηκε στα κέντρα παιδικής προστασίας, τα μοντέλα παρέμβασης που χρησιμοποιούν οι ειδικοί κι η επικοινωνία των βιολογικών γονέων με τα παιδιά.3) Λειτουργικότητα των υπηρεσιών, πρακτικές επαγγελματιών, ποιότητα και συχνότητα συνεργασίας μεταξύ των φορέων και της Περιφέρειας Κρήτης και ανάγκες που καλύφθηκαν μέσω αυτής.4) Αποτύπωση των περιστατικών παιδικής κακοποίησης, το πρωτόκολλο και τα βήματα κατά την διαδικασία απομάκρυνσης των παιδιών και τα διλήμματα των ειδικών και οι προληπτικές παρεμβάσεις ενάντια στην παιδική κακοποίηση.5) Προτάσεις των επαγγελματιών για τη βελτίωση του συστήματος της παιδικής προστασίας και το ρόλο της κοινωνίας

στην παιδική προστασία. 6) Τέλος οι επιπτώσεις της ιδρυματοποίησης και η άποψη των ειδικών για τους θεσμούς της αναδοχής και την τεκνοθεσία.

Τα κύρια κοινωνικό-δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων αφορούσαν το φύλο και πιο συγκεκριμένα οι 11 ήταν γυναίκες, από τις οποίες οι 6 ήταν Κοινωνικοί Λειτουργοί 1 Ψυχολόγος, 1 Λογοθεραπεύτρια, 1 ηγουμένη και 1 Δικαστής Πρωτοδικών. Η ηλικία τους κυμάνθηκε από 28-56 ετών. Τα έτη επαγγελματικής εμπειρίας στο τομέα της παιδικής προστασίας στο σύνολο των Κοινωνικών Λειτουργών και της Λογοθεραπεύτριας ήταν πάνω από 10 έτη με μέγιστο τα 33 έτη, ενώ η Ψυχολόγος είχε μόλις 1 έτος εμπειρίας κι η δικαστής 4 έτη. Τέλος δύο από τις 7 Κοινωνικοί Λειτουργοί κι η Ψυχολόγος είχαν μεταπτυχιακή εκπαίδευση.

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση περιεχομένου οργανώνονται σε έξι θεματικές ενότητες όπως αυτές αναλύονται συνοπτικά στο Πίνακα 1 και αναλυτικά παρακάτω.

Κατηγορίες	Υποκατηγορίες
1. Άποψη των ειδικών για τις αστοχίες, τα θετικά στοιχεία του Ν.4538/2018 και τις αλλαγές που απαιτούνται από την έως τώρα εφαρμογή του	<p>ΘΕΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Μείωση του χρόνου αναμονής ○ Αλλαγή και διαφάνεια της διαδικασίας ○ Χαρτογράφηση των παιδιών ○ Εκπαίδευση των υποψήφιων θετών και αναδόχων γονέων πάνω στα ζητήματα των θεσμών ○ Μείωση Ιδιωτικών τεκνοθεσιών <p>ΚΕΝΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Δυσκολίες στο σύστημα ταιριάσματος ○ Ενίσχυση φίλτρων στο σύστημα ○ Απουσία ενός ενιαίου πλαισίου λειτουργίας των δομών (**εκδόθηκε τον Μάιο του 2022) ○ Ελλιπής εκπαίδευση ○ Απουσία μέτρων προστασίας των επαγγελματιών ○ Έκδοση όλων των Υ.Α της ισχύουσας Νομοθεσίας ○ Ενιαίο πρωτόκολλο ενεργειών όλων των εμπλεκόμενων φορέων
2. Αποτύπωση του πληθυσμού που φιλοξενείται στα κέντρα παιδικής προστασίας, τα μοντέλα παρέμβασης που χρησιμοποιούν οι ειδικοί κι η επικοινωνία των βιολογικών γονέων με τα παιδιά	<ul style="list-style-type: none"> ○ Προφίλ παιδιών ○ Αιτίες απομάκρυνσης των παιδιών από την βιολογική τους οικογένεια ○ Μοντέλο παρέμβασης των ειδικών ○ Επίδραση της κοινωνίας στις οικογένειες των παιδιών
3. Λειτουργικότητα των υπηρεσιών, πρακτικές επαγγελματιών, ποιότητα και συχνότητα συνεργασίας μεταξύ των	<ul style="list-style-type: none"> ○ Πεδία συνεργασίας ○ Διεπιστημονική συνεργασία ○ Ποιότητα και συχνότητα συνεργασίας

φορέων και της Περιφέρειας Κρήτης και ανάγκες που καλύπτουν μέσω αυτής	<ul style="list-style-type: none"> ○ Δυσκολίες που προέκυψαν λόγω έλλειψης επιστημονικού προσωπικού
4. Αποτύπωση των περιστατικών παιδικής κακοποίησης, το πρωτόκολλο και τα βήματα κατά την διαδικασία απομάκρυνσης και τα διλήμματα των ειδικών και οι προληπτικές παρεμβάσεις ενάντια στην παιδική κακοποίηση	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ασφάλεια των παιδιών κι αναγκαιότητα κατάλληλης στήριξης ○ Λόγοι που συντέλεσαν στην αναπαραγωγή κακοποιητικών συμπεριφορών από τους γονείς ○ Ποσοστά εμφάνισης περιστατικών κακοποίησης ○ Ανταπόκριση των ειδικών σε δύσκολα περιστατικά ○ Επικοινωνία των βιολογικών γονέων και παιδιά ○ Ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση πολιτών- Πρόληψη
5. Προτάσεις των επαγγελματιών για τη βελτίωση του συστήματος της παιδικής προστασίας και τη θέση της κοινωνίας στην παιδική προστασία	<ul style="list-style-type: none"> ○ Αλλαγές στη λειτουργία των υπηρεσιών ○ Αλλαγές σε επίπεδο οικογένειας ○ Αλλαγές σε επίπεδο κοινωνίας
6. Επιπτώσεις της ιδρυματοποίησης και η θέση των ειδικών απέναντι στους θεσμούς της αναδοχής και τεκνοθεσίας	<ul style="list-style-type: none"> ○ Επιπτώσεις της ιδρυματοποίησης ○ Οφέλη αναδοχής και τεκνοθεσίας ○ Προώθηση των θεσμών ○ Αριθμός αναδοχών και τεκνοθεσιών

1. Θέση των ειδικών για τις αστοχίες, τα θετικά στοιχεία του Ν.4538/2018 και τις αλλαγές που απαιτούνται από την έως τώρα εφαρμογή

Η πλειοψηφία των ερωτώμενων αναφέρθηκαν στη σημαντική μείωση του χρόνου αναμονής και περάτωσης μιας υπόθεσης και ταυτόχρονα τη διαφάνεια της διαδικασίας ως τις βασικές θετικές αλλαγές που επέφερε ο Ν.4538/2018. Πιο συγκεκριμένα όπως αναφέρθηκε η Σ4 κι η Σ1 αντίστοιχα «Πιο γρήγορα εξελίσσονται οι διαδικασίες» και «Οι συνδέσεις είναι τυχαίες επομένως η διαδικασία είναι πιο διαφανής». Επιπρόσθετα το σύνολο των συμμετεχόντων αναφέρθηκαν στις θετικές αλλαγές του νόμου τη διαδικασία που αλλάζει κι απλοποιείται, όπως η αλλαγή στη διαδικασία κατάθεσης των δικαιολογητικών, η εισαγωγή του θεσμού Εθνικού Μητρώου Υποψήφιων Ανάδοχων Γονέων κι η εισαγωγή του Μητρώου Ανηλίκων. Η Σ6 υποστήριξε ότι η διαδικασία πλέον είναι πιο οργανωμένη καθώς «Τα δικαιολογητικά ομογενοποιούνται και μια υπηρεσία θα αναλάβει ένα περιστατικό από την αρχή μέχρι και την περάτωση του, ενώ μέχρι πρότινος πολλές υπηρεσίες εμπλέκονταν στη διαδικασία». Επίσης σημαντικό ήταν ότι για πρώτη φορά «Θα γίνεται αξιολόγηση του ιδρύματος από το κράτος μέσω των περιφερειακών ενοτήτων» σύμφωνα με τη Σ10.

Για πρώτη φορά με αφορμή το Ν.4538/2018 προβλέφθηκε η καταγραφή των παιδιών που φιλοξενούνται σε κέντρα παιδικής προστασίας σε ολόκληρη τη χώρα. Η Σ5 ανέφερε σχετικά «Έχουν ενταχθεί όλα τα παιδιά σε ένα σύστημα και μέσα από αυτό γνωρίζουμε ποια παιδιά είναι διαθέσιμα, πόσα παιδιά υπάρχουν στα ιδρύματα κι υπάρχει λίστα με υποψήφιους αναδόχους-θετούς γονείς». Μάλιστα όπως αναφέρθηκε η Σ11 «Στο νέο νόμο υπάρχει η πρόβλεψη κυρώσεων για τη μη καταχώρηση στοιχείων, κάτι που είναι επίσης μια ρύθμιση που ουσιαστικά υποχρεώνει όλους τους φορείς να συμμορφωθούν». Ακόμα στις θετικές αλλαγές του νόμου σύμφωνα με τους συμμετέχοντες ήταν η εκπαίδευση των υποψήφιων θετών κι αναδόχων γονέων, κάτι μάλιστα που ήταν βασική προϋπόθεση ώστε κάποιος να μπει στο μητρώο των υποψηφίων αναδόχων - θετών. Όπως ανέφερε η Σ11 «Τώρα

προβλέπεται η εκπαίδευση των υποψηφίων αναδόχων γονέων. Για να μπει στο Εθνικό Μητρώο θα πρέπει να έχει κριθεί κατάλληλος κάτι που προϋποθέτει να έχουν ολοκληρώσει το πρόγραμμα εκπαίδευσης». Τέλος οι μισοί από τους συμμετέχοντες ανέφεραν ως μια από τις θετικές αλλαγές στο νόμο το δίκτυ ασφαλείας που δημιουργείται στις ιδιωτικές τεκνοθεσίες. Σύμφωνα λοιπόν με τη Σ10 «Δεν υπάρχει πια η ιδιωτική τεκνοθεσία αν δεν αξιολογηθούν πρώτα οι υποψήφιοι γονείς».

Οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν εκτενώς και στα κενά που υπάρχουν στο νόμο. Μέσα από την έως τώρα εφαρμογή του νόμου οι ειδικοί εντόπισαν κενά στο σύστημα ταιριάσματος, στην απουσία ενιαίου πλαισίου λειτουργίας των δομών, στην απουσία μέτρων προστασίας των επαγγελματιών των κοινωνικών υπηρεσιών και στην εκπαίδευση των ειδικών. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στα λάθη που υπάρχουν στο σύστημα ταιριάσματος του ANYNET και στάθηκαν στην ενίσχυση φίλτρων στο σύστημα. Συγκεκριμένα η Σ2 ανέφερε πως «Το εθνικό μητρώο αναδόχων είναι σε εθνικό επίπεδο κι όχι ανά περιφέρεια κι αυτό είναι κάτι που δεν λειτουργεί κάποιες φορές γιατί π.χ. υπάρχει κάποιο ταίριασμα γονέων με παιδί Κρήτη- με Αλεξανδρούπολη κι υπάρχει η δυσκολία μετακίνησης». Από την πλειονότητα των συμμετεχόντων τέθηκε το ζήτημα της απουσίας ενός ενιαίου πλαισίου λειτουργίας των δομών το οποίο θα όριζε τις προϋποθέσεις λειτουργίας των κέντρων παιδικής προστασίας. Η Σ11 απάντησε για αυτό το θέμα πως «Δεν υπάρχει ένα ενιαίο πρωτόκολλο λειτουργίας που να ορίζει ότι για να ανοίξεις μια δομή φροντίδας παιδιών θα πρέπει να έχεις αυτό το προσωπικό, αυτές τις παιδαγωγικές δραστηριότητες, αυτό το όριο παιδιών, αυτές τις ηλικίες». Οι δύο από τους έντεκα (11) συμμετέχοντες στάθηκαν στην ελλιπή εκπαίδευση των ειδικών που εμπλέκονται στην παιδική προστασία. Η Σ8 είπε για αυτό ότι «Υστερούμε στο κομμάτι της εκπαίδευσης. Δεν υπάρχουν μοντέλα, δομές, εκπαίδευση στον κόσμο. Στην εισαγγελία και εκεί υπολειπούνται». Κλείνοντας με τα κενά του νόμου στα οποία αναφέρθηκαν μεμονωμένα κάποιοι ειδικοί αυτά έχουν να κάνουν σύμφωνα με τη Σ11 με την απουσία μέτρων προστασίας των επαγγελματιών. Πιο συγκεκριμένα, η Σ11 τόνισε ότι «Βρίσκεσαι να ισορροπείς μεταξύ αντικρουόμενων συμφερόντων, της φυσικής οικογένειας, της υπηρεσίας σου, του παιδιού, του εισαγγελέα, της επαγγελματικής σου ηθικής».

2. Αποτύπωση του πληθυσμού που φιλοξενείται στα κέντρα παιδικής προστασίας, τα μοντέλα παρέμβασης που χρησιμοποιούν οι ειδικοί και η επικοινωνία των βιολογικών γονέων με τα παιδιά

Τα παιδιά που φιλοξενούνταν στα κέντρα παιδικής προστασίας βρίσκονταν στην προ-εφηβεία ή στην εφηβεία σύμφωνα με τους περισσότερους συμμετέχοντες. Ο Σ3 ανέφερε ότι «Τα παιδιά είναι από 7 έως 18 χρονών». Η Σ11 έδωσε μια πιο γενική εικόνα για τις ηλικίες των παιδιών που ήταν στις δομές όλης της χώρας υπογραμμίζοντας πως «Κατά μέσο όρο είναι 6,6 και πάνω. Τα περισσότερα παιδιά είναι μεταξύ 6 έως 10 ετών». Σύμφωνα με τους ερωτώμενους τα παιδιά προέρχονταν από οικογένειες που αντιμετώπιζαν οικονομικά προβλήματα. Η Σ6 ανέφερε ότι «Μπορεί να είναι μια οικογένεια στα όρια του κοινωνικού ιστού» κάτι που ανάγκαζε τους γονείς «Να πάνε οι ίδιοι τα παιδιά τους σε κάποια δομή γιατί δεν μπορούν να τα αναθρέψουν». Συχνό φαινόμενο, σύμφωνα με αρκετούς συμμετέχοντες ήταν να μην έχει συναφθεί γάμος ανάμεσα στους γονείς των παιδιών, ή η μητέρα να ήταν ανήλικη την περίοδο της εγκυμοσύνης κι ο πατέρας να μην επιθυμούσε τη γέννηση του παιδιού, με αποτέλεσμα η μητέρα να αναλάμβανε μόνη τη φροντίδα του παιδιού. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων υποστήριξε ότι πολλά παιδιά που φιλοξενούνται στις δομές έχουν υποστεί κακοποίηση ή παραμέληση από τους γονείς τους. Έτσι σύμφωνα με τη Σ4 «Ως επί των πλείστων τα παιδιά έχουν υποστεί παραμέληση και κακοποίηση» και σύμφωνα με τη Σ11 «Συνήθως υπάρχει παρέμβαση του εισαγγελέα». Η Σ8 ανέφερε πως «Πολλοί από τους γονείς έπιναν αλκοόλ κι αυτό ήταν κάτι που προκαλεί επιθετική συμπεριφορά του γονέα».

Όσον αφορά στο μοντέλο παρέμβασης που αξιοποιείται στα κέντρα παιδικής προστασίας, οι τρεις συμμετέχοντες κοινωνικοί λειτουργοί απάντησαν πως αυτό είναι το παιδοκεντρικό. Οι τέσσερις από τους έντεκα (11) επαγγελματίες - εκ των οποίων οι τρεις είναι κοινωνικοί λειτουργοί κι ο ένας διοικητικός υπάλληλος υπογράμμισαν πως η δομή τους δε χρησιμοποιεί κάποιο συγκεκριμένο μοντέλο εξαιτίας της έλλειψης των απαιτούμενων πόρων. Η Σ2 ανέφερε πως «Ακολουθούμε το παιδοκεντρικό μοντέλο. Σκοπός μας είναι η κάλυψη των αναγκών των παιδιών κι η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής τους. Για αυτό το λόγο το παιδί δουλεύει και μόνο του αλλά και μέσα σε ομάδα». Αντίθετα ο Σ3 ανέφερε ότι «Το μοντέλο δουλειάς που χρησιμοποιούμε ως υπηρεσία λόγω έλλειψης προσωπικού είναι ότι όλοι κάνουν τα πάντα. Είναι σαν να είσαι σε ένα σπίτι, κυκλοφορείς, βλέπεις ότι υπάρχουν κάποιες ανάγκες και τις καλύπτεις όλες».

Σχετικά με τη συνεργασία και την επικοινωνία της δομής με τους βιολογικούς γονείς των παιδιών πολλοί συμμετέχοντες ανέφεραν πως η δομή τους συνεργάζεται με τις οικογένειες των παιδιών είτε σε επίπεδο συμβουλευτικής, είτε γιατί είναι βοηθητικό για τα παιδιά. Πιο συγκεκριμένα η Σ1 απάντησε ότι «Ασκούμε συμβουλευτική παρέμβαση στους βιολογικούς γονείς προσπαθώντας να βελτιώσουμε τις συνθήκες στις οποίες ζουν και τις δυσλειτουργικές καταστάσεις που επηρεάζουν την καθημερινότητα τους». Η Σ5 συμπλήρωσε πως «Γίνονται κάποιες συναντήσεις εδώ πέρα για να τους πούμε κάποια πράγματα, για να καταλάβουν κάποια πράγματα πως λειτουργεί εδώ, τι χρειάζεται το παιδί και διάφορα θέματα που αφορούν στην ψυχική υγεία και αυτά». Η συνεργασία της δομής με την οικογένεια των παιδιών είναι αναγκαία για τη Σ1 «Γιατί αυτοί θα είναι αύριο μεθαύριο έξω, αυτούς θα πάνε να βρουν τα παιδιά» κι η Σ10 παρατήρησε μέσα από την εμπειρία της πως «Κάποιες φορές λειτουργεί ενθαρρυντικά για το παιδί ειδικά η επικοινωνία του με τα αδέρφια». Ως προς την επίδραση που έχει η συνεργασία κι η επικοινωνία στα παιδιά, οι περισσότεροι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι έχει θετική επίδραση. Συγκεκριμένα, η Σ11 ανέφερε πως «Επιδρά θετικά στο παιδί. Αυτό έχει πολύ μεγάλη σημασία στη ψυχολογία του παιδιού και στη μετέπειτα ψυχοκοινωνική του εξέλιξη». Η Σ11 ενίσχυσε τη θετική επίδραση της επικοινωνίας διότι «Επιδρά θετικά στο παιδί γιατί όταν αποκόπτεται από το περιβάλλον του και με τον τρόπο που γίνεται η διαδικασία απομάκρυνσης είναι βίαιη για το παιδί. Αυτό έχει πολύ μεγάλη σημασία έχει στη ψυχολογία του και στη μετέπειτα ψυχοκοινωνική του εξέλιξη».

3. Λειτουργικότητα των υπηρεσιών, πρακτικές επαγγελματιών, ποιότητα και συχνότητα συνεργασίας μεταξύ των φορέων και της Περιφέρειας Κρήτης και ανάγκες που καλύπτουν μέσω αυτής

Οι ανάγκες που κάλυπταν οι υπηρεσίες μέσα από την μεταξύ τους συνεργασία με φορείς της Περιφέρειας Κρήτης, σύμφωνα με την πλειοψηφία των ερωτώμενων αφορούσαν τα ηλεκτρονικά ταιριάσματα, τις αιτήσεις υποψηφίων, διάφορα ζητήματα νομικού δικαίου, θέματα εκπαίδευσης, ανταλλαγής απόψεων καθώς κι υποστήριξης των παιδιών.

Πιο συγκεκριμένα, η Σ11 ανέφερε «Λόγω των προτάσεων σύνδεσης που έρχονται ηλεκτρονικά πρέπει να συνομιλήσουμε με συνάδελφους από όλη τη χώρα, για να μπουν στο σύστημα». Η Σ1 ανέφερε αντιστοίχως με τη Σ11 για τις ανάγκες που καλύπτονταν μέσα από τη συνεργασία με την Περιφέρεια Κρήτης πως «Με την Περιφέρεια συνεργαζόμαστε κυρίως για τα ταιριάσματα». Οι ειδικοί των υπηρεσιών που ασχολούνταν με τα ζητήματα παιδικής προστασίας έλαβαν από το κράτος μια βασική εκπαίδευση πάνω στο ηλεκτρονικό σύστημα του υπουργείου. Η βασική αυτή εκπαίδευση που παρείχε το υπουργείο δεν κάλυπτε όλες τις περιπτώσεις κι έτσι δημιουργήθηκαν κενά στο σύστημα. Αυτά τα κενά τα κάλυπταν οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί με τη μεταξύ τους επικοινωνία κι αλληλοβοήθεια. Ειδικότερα ο Σ10 υποστήριξε ότι «Η συνεργασία των ειδικών είναι βασικό βήμα για τον εκάστοτε φορέα της παιδικής

προστασίας αφού με το νέο νόμο αποτελεί προϋπόθεση για να προχωρήσει η τοποθέτηση του παιδιού σε οικογένεια ανάδοχη-θετή». Η Σ11 υποστήριξε σχετικά με το θέμα της εκπαίδευσης ότι «Το παράδειγμα της εκπαίδευσης όταν εγώ για παράδειγμα σαν φορέας έχω μόνο τρεις επαγγελματίες και πρέπει και έρευνες να κάνω και πολλά άλλα αντικείμενα το να συνεργαστώ με τον άλλο φορέα και να οργανώσουμε από κοινού την εκπαίδευση, αυτομάτως μοιράζουμε τις εισηγήσεις για την εκπαίδευση». Σε περιπτώσεις που προέκυπτε κάποια δυσκολία, η συνεργασία προσδίδει πολλές φορές λύσεις.

Από τα πιο σημαντικά μέρη της συνεργασίας είναι εκείνα της υποστήριξης των παιδιών με μοναδικό γνώμονα την προστασία τους. Σε αυτό το σημείο απαιτείται η διεπιστημονική συνεργασία για τη διασφάλιση της ευημερίας των παιδιών. Αναλυτικότερα όπως ανέφερε η Σ5 «Από υλικά αγαθά, από υπηρεσίες που δεν έχουμε εμείς, από ιατρικές, συμβουλευτικές παροχές, από δραστηριότητες ψυχαγωγικού χαρακτήρα, από προσωπικό ότι μας λείπει, μας καλύπτουν άλλες υπηρεσίες». Ταυτόχρονα για τον τομέα της διεπιστημονικής συνεργασίας, προκειμένου να διασφαλιστεί η ευημερία των παιδιών η Σ5 κι η Σ3 πρόσθεσαν αντίστοιχα ότι «Συνεργαζόμαστε με την παιδοψυχιατρική κυρίως και μας βοηθάει συμβουλευτικά κι υποστηρικτικά στο κομμάτι της ψυχικής υγείας των παιδιών» και «Οι υπηρεσίες που συνεργαζόμαστε δίνουν βοήθεια για τα ιατρικά, για τους ψυχολόγους, τους ψυχιάτρους ώστε να καλύψουμε κι αυτά τα κενά». Παράλληλα, η ποιότητα συνεργασίας με άλλους φορείς φάνηκε να μην είναι ικανοποιητική αφού όπως αναφέρει η Σ5 «Οι καταστάσεις αυτές πάντα χρονοτριβούν, μόνο σε περιπτώσεις δύσκολες που ο εισαγγελέας θα διατάξει ότι αυτό θα γίνει και δε σκεφτόμαστε τι θα πει η κοινωνική υπηρεσία. Οι συνάδελφοι πολλές φορές δεν είναι ειλικρινείς στο όταν λένε ότι δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα, δηλαδή δεν είναι κι όλα αληθή προκειμένου να φεύγει ο φόρτος εργασίας από πάνω τους». Η Σ8 φάνηκε να συμφωνεί με την προαναφερθείσα δήλωση αναφορικά με την ποιότητα της συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών διότι «Αν έχουν κάποιο περιστατικό που πρέπει να το τρέξουν αναγκαστικά, γιατί τους τρέχει ο εισαγγελέας κι αυτοί με τη σειρά τους θα τρέχουν εμάς. Αν αυτό το παιδί δεν είναι να μπει μέσα εδώ θα είναι χαρτί, του χαρτιού, ω χαρτί, δεξιά, αριστερά».

Χαρακτηριστικό της συνεργασίας αποτέλεσε η ποιότητα κι η συχνότητα αυτής. Αιτίες που καθορίζουν τη συνεργασία οφείλονται στη διαφορετική διαχείριση του εκάστοτε περιστατικού από τους επαγγελματίες. Οι λόγοι που οδήγησαν σε μία λιγότερο καλή συνεργασία αφορούν στη διαφορετική διαχείριση του εκάστοτε περιστατικού από τον κάθε επαγγελματία. Ο Σ8 ανέφερε «Εξαρτάται πάντα το ποιος θα αναλάβει την περίπτωση» και λόγω της ελλιπούς συνεργασίας με τη δικαστική αρχή όπως υποστηρίχθηκε σύμφωνα με την Σ2 «Οι αποφάσεις λαμβάνονται κυρίως μονομερώς από την εισαγγελία, αφού δεν υπάρχει συχνή επικοινωνία με την υπηρεσία μας για να αξιολογήσουμε από κοινού τις δυνατότητες της κάθε περίπτωσης». Η Σ8 πρόσθεσε στην παραπάνω θέση δηλαδή για την ποιότητα της συνεργασίας με την εισαγγελία ότι «Με την εισαγγελέα είναι τέλεια. Τώρα είναι μία πολύ καλή εισαγγελέας ανηλίκων και βοηθάει πάρα πολύ. Αλλά εξαρτάται πάντα το ποιος θα είναι στη θέση».

Οι συνεντευξιαζόμενοι έκαναν αναφορά για μια καλή συνεργασία με τις υπηρεσίες, ιδιαίτερα αυτή της Περιφέρειας ενώ για λιγότερη αποδοτική έκριναν τη συνεργασία με την εισαγγελία. Όπως ανέφερε η Σ2 «Η συνεργασία μας με τη δικαστική αρχή υπάρχει αλλά είναι κάπως ψυχρή, δε μιλούν μαζί μας για να διερευνήσουν τις δυνατότητες απομάκρυνσης ή όχι ενός παιδιού από την οικογένεια». Παράλληλα η Σ7 έκανε λόγο για κακή ποιότητα συνεργασίας με τη Δικαστική Αρχή καθώς, «Με την Δικαστική Αρχή δεν θέλουμε, έχουμε στείλει αναφορά κι έχουμε αποποιηθεί την συνεργασία». Σχετικά με την ποιότητα συνεργασίας με την Περιφέρεια όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα χαρακτηρίστηκε ως καλή και πιο συγκεκριμένα η Σ3 κι η Σ11 υπογράμμισαν αντιστοίχως ότι «Έχουμε πολύ καλή συνεργασία με την Περιφέρεια και στο κομμάτι της ενημέρωσης αλλά και στο κομμάτι της στήριξης των αναδόχων με τυχόν προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίσουν στην πορεία» και «Η εικόνα που έχω εγώ είναι ότι υπάρχει ένα καλό δίκτυο συνεργασίας».

Για την ομαλή διεξαγωγή ενός περιστατικού παιδικής προστασίας καθοριστικό παράγοντα έπαιξε η στελέχωση της εκάστοτε δομής. Οι επικρατέστερες ειδικότητες που λάμβαναν χώρο στις υπηρεσίες όπως αναφέρθηκε από τους περισσότερους συμμετέχοντες, είναι κοινωνικοί λειτουργοί και παιδαγωγοί. Στην ερώτηση αν το προσωπικό ήταν επαρκές στο σύνολο τους αναφέρθηκαν στην υποστελέχωση αυτών. Πιο συγκεκριμένα, η Σ2 απάντησε «Υποστελέχωση κι έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού». Επιπρόσθετα η Σ8 «Οι υπηρεσίες παρουσιάζουν κενά στο προσωπικό. Γενικά υπολειτουργούν, έχουν μεγάλο όγκο δουλειάς κι η διαδικασία πηγαίνει πολύ αργά». Ταυτόχρονα, ο Σ3 ανέφερε για την επάρκεια του προσωπικού ότι «Δε μπορούμε με την έννοια ότι όταν για τη δομή στην οποία είμαστε τώρα εδώ έχουμε 3 άτομα προσωπικό, λείπει το εξειδικευμένο προσωπικό, υπάρχουν περιστατικά που δε μπορούμε να ανταπεξέλθουμε». Προσθέτοντας παρακάτω ο Σ3 τόνισε πως η υποστελέχωση κάνει αδύνατη την εφαρμογή κάποιου μοντέλου παρέμβασης «Λόγω της έλλειψης προσωπικού δε μπορούμε να εφαρμόσουμε κάποιο μοντέλο κι όλοι κάνουν τα πάντα». Πολλοί έκαναν λόγο για την έλλειψη μονιμότητας του προσωπικού και των προβλημάτων που απορρέουν από αυτή. Χαρακτηριστικά ο Σ4 αναφέρει «Λόγω της συχνής αλλαγής του προσωπικού δε μπορείς να φτιάξεις ούτε μια σταθερή ομάδα για τα παιδιά» ενώ όλοι συμφωνούν για την ανάγκη των παιδιών να βλέπουν σταθερά κάποια πρόσωπα. Η Σ11 συμφώνησε κι εκείνη με την παραπάνω θέση, δηλαδή για την αναγκαιότητα ύπαρξης μόνιμου προσωπικού κι πρόσθεσε ότι «Θεωρούσα πιο αναγκαίο να ενισχυθούν οι υπηρεσίες με μόνιμο προσωπικό γιατί είναι πάγια και διαρκής ανάγκη και δε θα μου λύσει το πρόβλημα το να δώσω σε πέντε (5) συναδέλφους ιδιώτες να κάνουν 5 κοινωνικές έρευνες αξιολόγησης».

Σε ότι έχει να κάνει με την κρατική χρηματοδότηση, αυτή ήταν περιορισμένη και δεν καλύπτονταν οι ανάγκες που προκύπτουν. Καίριο ρόλο είχε η ιδιωτική πρωτοβουλία κι οι δωρεές από τον κόσμο, καθώς σύμφωνα με την Σ3 και την Σ8 αντίστοιχα «Ζούμε κυρίως από χορηγίες κι από τον κόσμο» κι «Όσον αφορά τους πόρους εμείς δεν παίρνουμε τίποτα από το κράτος πέρα από τα επιδόματα που παίρνουν τα παιδιά».

Επιπρόσθετα, σε θέματα λειτουργίας των δομών οι επαγγελματίες ανέφεραν δυσκολίες. Η Σ10 ανέφερε «Εν έτη 2020 η εικόνα είναι πιο ξεκάθαρη, ωστόσο ο στόχος δε μπορεί να επιτευχθεί ικανοποιητικά με αποσπασματικές διαδικασίες από φορείς που άλλος αναλαμβάνει την απομάκρυνση κι άλλος την τεκνοθεσία κ.λπ.». Επίσης, η Σ1 και η Σ4 ανέφεραν δυσκολίες στην οργάνωση που αυτό λειτουργεί ως τροχοπέδη στην εκπλήρωση των αρμοδιοτήτων τους. Αναλυτικότερα, η Σ1 ανέφερε ότι «Τα πράγματα δεν είναι οργανωμένα σε ικανοποιητικό επίπεδο» κι η Σ4 υποστήριξε πως «Υπάρχουν φοβερές ελλείψεις στο πλαίσιο σχετικά με το ποιος είναι ο ρόλος του καθενός, τι κάνει ο καθένας, πως προσεγγίζουν τα παιδιά, είναι ένας χώρος που απλά φιλοξενεί τα παιδιά αυτά και προσφέρει τα βασικά». Ταυτόχρονα μια ακόμα πηγή δυσκολίας σύμφωνα με τους περισσότερους συμμετέχοντες αποτέλεσε η έλλειψη ενός ενιαίου πλαισίου λειτουργίας των δομών. Σύμφωνα με τη Σ3 «Δεν υπάρχει ένα πλαίσιο στις δομές ώστε να γίνεται ένας διαχωρισμός δηλαδή, αλλού να πηγαίνουν τα παιδιά με παραβατικότητα, αλλού τα προνοιακού, κ.λπ.». Ωστόσο, σημαντικό να αναφερθεί ότι στην Ελλάδα υπάρχει πλέον θεσμικό πλαίσιο για τη λειτουργία των δομών με το Ν. 40494/3.5.2022, που ορίζει προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας των μονάδων παιδικής προστασίας.

4. Αποτύπωση των περιστατικών παιδικής κακοποίησης, το πρωτόκολλο, τα βήματα κατά την διαδικασία απομάκρυνσης, τα διλήμματα των ειδικών και οι προληπτικές παρεμβάσεις ενάντια στην παιδική κακοποίηση

Εδώ παρουσιάζονται οι λόγοι που επηρέασαν έναν γονέα στην επιτέλεση κακοποιητικών πράξεων κι οδήγησαν ένα παιδί στα στενά της αναδοχής και της τεκνοθεσίας. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με τη Σ9

οι λόγοι που επηρέασαν την εμφάνιση τέτοιων συμπεριφορών είναι «*Σε μεγάλο βαθμό η εμπλοκή τους με ουσίες (ναρκωτικά, αλκοόλ, κλπ.)*». Η Σ11 συμπληρώνει «*Μπορεί να πάσχουν από κάποια ψυχική νόσο*» κι όλοι οι παράγοντες μπορεί να συνδέθηκαν «*...Με τους προσδιοριστές επικινδυνότητας στην κακοποίηση-παραμέληση*». Καθοριστικός παράγοντας σύμφωνα με την Σ9 ήταν «*Οπωσδήποτε οι εμπειρίες των γονέων από το οικογενειακό και κοινωνικό τους περιβάλλον. Γονείς που αναπαράγουν κακοποιητικές συμπεριφορές είχαν υπάρξει κακοποιημένα παιδιά στην πλειοψηφία τους*». Εν συνεχεία με όλα τα παραπάνω η Σ2 ανέφερε «*Υπάρχουν δυσλειτουργίες στην οικογένεια, παράλληλα με οικονομικά θέματα και που τους φέρνουν σε δύσκολη θέση*». Τα φαινόμενα κακοποίησης επίσης παρουσίασαν αύξηση σε περιπτώσεις όπως αναφέρει η Σ2 «*Εγκυμοσύνης, πρόωρης εκτός γάμου, ανεπιθύμητης από ένα νεαρό ζευγάρι*». Σύμφωνα με την Σ11 η αναπηρία του παιδιού είναι παράγοντας που αυξάνει την πιθανότητα εμφάνισης περιστατικών κακοποίησης του παιδιού από το οικογενειακό του περιβάλλον «*Το γεγονός ότι το παιδί μπορεί να είναι ένα παιδί με αναπηρία κι ελλείψει υποστηρικτικών δομών ή υποστηρικτικού περιβάλλοντος*». Οι δυσκολίες που βίωνε οικογενειακό περιβάλλον σύμφωνα με την Σ11 ήταν όταν «*Ένα παιδί απομακρύνεται από την οικογένεια του γιατί η οικογένεια του δεν μπορεί να το φροντίζει σωστά*». Επομένως βίωνε όπως αναφέρει η Σ2 «*Εγκατάλειψη και παραμέληση*».

Σε αυτό το σημείο έγινε αναφορά από τους συμμετέχοντες στη συχνότητα εμφάνισης της κακοποίησης. Σύμφωνα με την Σ1 «*Το 2018 ήταν μία χρονιά με σοβαρά θέματα, πάρα πολλές σοβαρές περιπτώσεις καταγράφηκαν εκείνη τη χρονιά με 4 στα 10 παιδιά να είναι κακοποιημένα σοβαρά*». Επιπρόσθετα σύμφωνα με τον Σ1 «*Παλαιότερα περιστατικά που πήγαιναν στο νοσοκομείο δεν καταγράφονταν καν ενώ τώρα καταγράφονται ή δημοσιοποιούνται*» ενώ η Σ11 ανέφερε «*Δεν έχουμε απόλυτα αριθμητικά δεδομένα*». Οι επικρατέστερες μορφές κακοποίησης ήταν σύμφωνα με την Σ10 είναι η «*Έντονη παραμέληση*».

Αναφορικά με την ανταπόκριση των ειδικών στα παραπάνω περιστατικά επισημάνθηκε η αδυναμία διαχείρισης λόγω της υποστελέχωσης των υπηρεσιών, η έλλειψη ειδικού προσωπικού, η χαμηλής ποιότητας παροχής υπηρεσιών κι η έλλειψη υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα, η Σ3 ανέφερε «*Περιστατικά που θα μπορούσαν να είχαν πάει καλύτερα δεν προχώρησαν λόγω της υποστελέχωσης*». Η Σ11 σημείωσε «*Η ποιότητα παροχής υπηρεσιών δεν είναι η ίδια καθώς παλαιότερα μία οικογένεια αναδόχων ή θετών θα παρακολουθούνταν 2-3 φορές το χρόνο, που σήμερα αυτό έχει περιοριστεί στη μία για τους θετούς. Οι ανάδοχοι πρέπει να παρακολουθούνται 1 φορά μηνιαίως αλλά αυτό δεν είναι πάντα εφικτό*». Ενώ αναφέρθηκε από την Σ2 «*Παρότι το ανειδίκευτο προσωπικό, νοσηλευτικό και βοηθητικό θα προσπαθήσουν να το δουν διαφορετικά με κατανόηση και συμπόνια για να το βοηθήσουν όταν είναι πολύ επιθετικό το παιδί, δύσκολο να το υποστηρίξουν χωρίς ειδική εκπαίδευση*». Συνδυαστικά με την έλλειψη υπηρεσιών όπως αναφέρθηκε η Σ11 «*Δεν μπορούν να αποκαταστήσουν τις ελλείψεις σε επίπεδο υπηρεσιών κοινότητας, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν είναι πάρα πολλές*». Ο βαθμός ανταπόκρισης επηρεάστηκε άμεσα από την ποιότητα της συνεργασίας και την ίδια την υπηρεσία. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρθηκε από την Σ11 «*Έχει τύχει σε κάποιες περιπτώσεις να μην υπάρχει σωστός συντονισμός και διαχείριση της ίδιας περίπτωσης π.χ. έχει συμβεί το παιδί να απομακρυνθεί κι η κοινωνική υπηρεσία του δήμου να μην γνωρίζει τι έχει συμβεί*».

Σχετικά με τα διλλήματα που αντιμετώπισαν οι ειδικοί με τα περιστατικά των παιδιών, οι περισσότεροι συμμετέχοντες ανέφεραν πως υπάρχει μεγάλη δυσκολία για τη διασφάλιση της ασφάλειας των παιδιών και αναγκαιότητα κατάλληλης στήριξης. Πιο συγκεκριμένα, ο Σ1 υποστήριξε πως «*Τα παιδιά που έχουν δεχτεί κακοποίηση είτε σεξουαλική είτε σωματική και δυσκολεύονται πολύ να νιώσουν ασφάλεια κι απαιτείται ειδικός χειρισμός*» κι η Σ4 ανέφερε «*Αν δεν υπάρχουν εδώ πέρα οι κατάλληλες ειδικότητες όπως παιδοψυχολόγος, πως διαχειρίζεσαι και βοηθάς ένα τέτοιο παιδί;*». Η Σ5 ανέφερε πως

«Όταν ένα παιδί έχει υποστεί κακοποίηση και μπαίνει σε μια κλειστή δομή χρειάζεται ψυχολογική υποστήριξη, να μπει σε κάποιο πρόγραμμα γιατί κι ο εγκλεισμός εδώ πέρα του επιβαρύνει ακόμη περισσότερο τον ψυχικό του κόσμο». Τέλος, η Σ4 για την αναγκαιότητα της κατάλληλης στήριξης των παιδιών και τα διλήμματα που απορρέουν από αυτό το κομμάτι υποστήριξε ότι «Όλα τα παιδιά στη δομή έχουν παραμεληθεί και χρειάζονται φροντίδα και στήριξη» και συμπλήρωσε πως «Δεν πρέπει να φτάσει ένα παιδί στα άκρα, στο χειρότερο ξέσπασμα. Αυτό είναι κάτι που μας προβλημάτιζε στην συμβίωση του και με τα υπόλοιπα παιδιά».

Επιπλέον, άλλα δυο βασικά διλήμματα που αντιμετώπιζαν οι επαγγελματίες είναι η επικοινωνία με τους βιολογικούς γονείς/η αποκοπή των παιδιών από το περιβάλλον τους κι η αναγκαιότητα ευαισθητοποίησης κι ενημέρωσης. Η Σ2 τόνισε ότι υπήρχαν «Διλήμματα στην επικοινωνία του παιδιού με το γονιό, δηλαδή δε μπορεί να το πάρει να το πάει μια βόλτα, δε γίνεται τα το ρισκάρουμε». Η Σ11 ανέφερε για την επικοινωνία ότι «Κι από την άλλη πόσο να μείνει σε αυτήν την οικογένεια που δεν συνεργάζεται. Έχω κάθε διάθεση να στηρίξω την οικογένεια ώστε να σταματήσει να παραμελεί ή να κακοποιεί το παιδί». Σε σχέση με τους θεσμούς η Σ11 ανέφερε «Η αναδοχή είναι ένας θεσμός στήριξης της φυσικής οικογένειας, αυτό δεν είναι περασμένο στην κοινή γνώμη, άρα δεν είναι και στους φυσικούς γονείς και σε αυτούς που δηλώνουν ότι ενδιαφέρονται να γίνουν ανάδοχοι, έρχεσαι λοιπόν σαν επαγγελματίας να αντιμετωπίσεις το δίλημμα». Η Σ6 πάνω στο κομμάτι της ευαισθητοποίησης και της ενημέρωσης των πολιτών για τους θεσμούς της αναδοχής και της τεκνοθεσίας έκανε μνεία σε ένα ζευγάρι με το οποίο συνεργάστηκε και συγκεκριμένα ανέφερε ότι «Μια φορά είχε έρθει ένα ζευγάρι που δεν ήταν σίγουρο για το αν ήθελε να προχωρήσει σε υιοθεσία. Η γυναίκα το ήθελε αλλά ο άντρας της δεν ήταν σύμφωνος, τους δώσαμε χρόνο να το συζητήσουν μεταξύ τους».

Αναφορικά με τον ρόλο και τη σημασία της πρόληψης στη παιδική προστασία οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν θετικά για την σημαντικότητα της πρόληψης, όπως η Σ6 «Είναι πολύ καθοριστικός παράγοντας στην παιδική προστασία». Κι η Σ11 ενίσχυσε την παραπάνω δήλωση υποστηρίζοντας ότι «Δεν γίνεται να βγαίνεις μόνο να θεραπεύεις ένα πρόβλημα όταν θες να το αντιμετωπίσεις στη ρίζα του ή να μειώσεις τα ποσοστά». Επίσης, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων ανέφεραν πως το επίπεδο πρόληψης που σχετίζεται με την ενίσχυση της οικογένειας, πολλές υπηρεσίες προσπάθησαν να ανταποκριθούν αλλά χρειάζεται να ρυθμιστεί κατάλληλα. Ο Σ1 ανέφερε «Βοηθάμε μαθησιακά, παιδαγωγικά κι οικονομικά τις οικογένειες που βρίσκονται σε οικονομική ένδεια» ενώ η Σ5 συμπλήρωσε «Θα πρέπει να υπάρχουν συστήματα γύρω από το παιδί κι από κάθε περιβάλλον που θα μπορούσε να το υποστηρίξει». Η Σ2 ανέφερε για την ενίσχυση της για την πρόληψη μέσω της ενίσχυσης της οικογένειας των παιδιών ότι «Θα επιτευχθεί με την ψυχοσυναισθηματική υποστήριξη των ζευγαριών ατόμων» κι η Σ11 «Θα έπρεπε να υπάρχουν κι άλλες υπηρεσίες που θα στηρίζουν την οικογένεια ώστε να μη φτάνουμε στην απομάκρυνση του παιδιού».

Επιπροσθέτως, είναι πολύ σημαντικό το επίπεδο πρόληψης όσον αφορά τις οργανωμένες κινητοποιήσεις για ενημέρωση τόσο των ίδιων των παιδιών από μικρή ηλικία όσο και των οικογενειών και των πολιτών. Πιο συγκεκριμένα, η Σ5 υποστήριξε ότι «Θα έπρεπε να ξεκινάει από πολύ μικρή ηλικία, από τα σχολεία και την οικογένεια να εκπαιδεύονται από παιδιά» κι η Σ4 «Σε επίπεδο γειτονιάς, από τον ίδιο τον δήμο να γίνονται κάποιες ενημερώσεις στις οικογένειες και τα παιδιά, στις γειτονίες, να γίνονται οργανωμένες κινητοποιήσεις, με ομάδες κ.α.». Απαραίτητο θεωρείται σύμφωνα με όσα ανέφερε η Σ9, «Ο καθένας θα πρέπει να έχει γνώση να διακρίνει αν ένα παιδί υφίσταται κακοποίηση κι οι σχολές γονέων θα έπρεπε να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι στους κόλπους της κοινωνίας».

5. Προτάσεις των επαγγελματιών για τη βελτίωση του συστήματος της παιδικής

προστασίας και το ρόλο της κοινωνίας στην παιδική προστασία

Σχετικά με τις προτάσεις των επαγγελματιών για την βελτίωση των υπηρεσιών η πλειοψηφία υποστήριξε πως υπάρχει ανάγκη για εξειδικευμένο και μόνιμο προσωπικό. Συγκεκριμένα, η Σ3 ανέφερε *«Πρέπει να γίνει σωστή στελέχωση των δομών για να δίνουν πραγματική βοήθεια στα παιδιά»*. Επίσης, υπήρξαν προτάσεις που αφορούσαν το κεφάλαιο, τους πόρους και την ανάγκη για άλλες υπηρεσίες, οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν στο ότι πρέπει να υπάρξει μια ενιαία υπηρεσία παιδικής προστασίας, πρωτοβάθμιες υπηρεσίες στις τοπικές κοινότητες αλλά κι οικονομική υποστήριξη των υπηρεσιών. Η Σ10 ανέφερε πως *«Θα πρέπει να υπάρξει ένας ενιαίος φορέας παιδικής προστασίας, ενιαία κοινωνική υπηρεσία και οικονομική ενίσχυση των δομών»* κ.λπ. Ακόμη, σημαντικές προτάσεις καταγράφηκαν για την βελτίωση της παροχής υπηρεσιών και τη στήριξη των παιδιών-οικογένειας. Τα παιδιά χρήζουν ψυχολογικής υποστήριξης και ενίσχυσης των προσπαθειών για την αποφυγή της τοποθέτησης του παιδιού σε ίδρυμα αλλά και ταυτόχρονα στήριξης της οικογένειας». Η Σ6 υποστήριξε *«Να μην παίρνουν οι κρατικές υπηρεσίες τα παιδιά από το σπίτι τους αν ο λόγος για τον οποίο κρίνονται ακατάλληλοι οι γονείς είναι επειδή δεν έχουν τα χρήματα να τα μεγαλώσουν»*. Επιπροσθέτως, η πλειονότητα υποστήριξε ότι είναι απαραίτητο να γίνουν αλλαγές στην εκπαίδευση των επαγγελματιών στην παιδική προστασία. Αναγκαία ήταν η στήριξη των υπηρεσιών, σύμφωνα με τον Σ1 *«Θα πρέπει να υπάρχει εποπτεία που θα ενδυναμώσει και θα στηρίξει τις κοινωνικές υπηρεσίες στα ΚΕ.ΚΟΙ.Φ.Α.Π.Η. και τις τοπικές πρόνοιες ώστε να μπορούν να δρουν άμεσα σε καταστάσεις οικογενειακής κρίσης»*.

Οι προτάσεις των συμμετεχόντων σε σχέση με τη βελτίωση του νόμου ποικίλουν, όμως οι περισσότεροι επισήμαναν πως χρειάζεται ένα Ενιαίο Πρωτόκολλο Ενεργειών. Η Σ10 ανέφερε, *«Ενιαίο πρωτόκολλο ενεργειών για την καλύτερη εφαρμογή του νόμου»*. Ακόμη έγιναν σημαντικές προτάσεις σχετικά με το νέο νόμο, πιο συγκεκριμένα η Σ11 επισήμανε την *«Αναγκαιότητα για Ενιαίο Μηχανισμό Αναφοράς που να συνδέονται όλοι οι φορείς»*. Απαραίτητη ήταν η ανάγκη για μεγαλύτερη προστασία των Κοινωνικών Λειτουργών, όπως υποστήριξε η Σ11, ώστε να μην υπάρχει διαρροή των εκθέσεων τους. Οι ειδικοί επισήμαναν πως πρέπει να πραγματοποιηθούν βελτιωτικές κινήσεις στην Περιφέρεια και τη Δικαστική Αρχή, έγινε αναφορά στη στελέχωση, ο Σ1 επισήμανε ότι *«Πρέπει να υπάρξει περισσότερο προσωπικό για να κινούνται οι διαδικασίες πιο γρήγορα»*.

Επιπλέον, σχετικά με τη συνεργασία και την επικοινωνία που πρέπει να έχουν μεταξύ τους όλοι οι φορείς, κάποιοι από τους συμμετέχοντες υποστήριξαν πως άλλη μια βασική βελτιωτική κίνηση θα μπορούσε να είναι ο έλεγχος κι η εποπτεία των υπηρεσιών. Επιπρόσθετη βελτιωτική κίνηση θα ήταν η λειτουργία των οικογενειακών δικαστηρίων και των κοινωνικών υπηρεσιών στις εισαγγελίες. Πιο συγκεκριμένα η Σ10 ανέφερε, *«Να υπάρχει κοινωνική υπηρεσία στα πρωτοδικεία και κοινωνικός λειτουργός που θα έχει λόγο κι επίγνωση της κατάστασης στην αφαίρεση επιμέλειας»*. Τέλος, άλλη μια βελτιωτική κίνηση που μπορεί να επιτευχθεί από την Περιφέρεια ήταν η οικονομική ενίσχυση κάποιων δομών που χρήζουν άμεσης ανάγκης.

Όσον αφορά τις προτάσεις των ειδικών για την καλύτερη λειτουργία των δομών, αναφέρθηκαν σε εργαλεία και μεθόδους που χρειάζονται οι υπηρεσίες. Όλοι οι ειδικοί υποστήριξαν την έλλειψη του προσωπικού από τις δομές και την ανάγκη για εξειδικευμένο προσωπικό. Η Σ3 ανέφερε *«Αν στελεχωθεί με το κατάλληλο προσωπικό θα είναι η βάση. Όλα γύρω από αυτό κινούνται»*. Επιπλέον, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων εξέφρασε την σημαντικότητα της συνεχούς στήριξης της οικογένειας, τόσο από οικονομικής όσο και από ψυχολογικής πλευράς. Ακόμη, άλλο ένα βασικό εργαλείο που ανέφεραν επίμονα δυο ειδικοί είναι, η ανάγκη για ενιαίο πλαίσιο λειτουργίας των δομών, ώστε να υπάρχει για όλες τις υπηρεσίες μια κοινή γραμμή πρακτικής εφαρμογής. Πιο συγκεκριμένα, η Σ4 ανέφερε πως πρέπει να υπάρξει *«Ένα ενιαίο παιδαγωγικό πλαίσιο, μια κοινή γραμμή για όλα τα κέντρα»* αλλά κι η Σ11 κάνει

αναφορά για «*Ενιαίο Πρωτόκολλο Ενεργειών, ώστε να γνωρίζει η υπηρεσία τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσει*». Επιπροσθέτως, οι ειδικοί υποστήριξαν ότι είναι πολύ σημαντικές οι δράσεις εξωστρέφειας με θετικό αντίκτυπο στην ψυχολογία και τη λειτουργικότητα των παιδιών. Η πλειοψηφία των ειδικών αναφέρθηκε στο αρνητικό πρόσημο που έχουν τα ιδρύματα υποστηρίζοντας πως θα πρέπει να υπάρξουν εναλλακτικές μορφές φιλοξενίας με στόχο την αποιδρυματοποίηση. Η Σ11 ανέφερε «*Αλλαγή στη μορφή των δομών, δηλαδή να γίνουν δομές μεταβατικής φιλοξενίας κι όχι μακρόχρονης*». Ακόμη, οι ειδικοί επισήμαναν τη σημαντικότητα των προδιαγραφών λειτουργίας των δομών ώστε να υπάρχουν κάποιες βασικές προϋποθέσεις που θα καθορίζουν τη δημιουργία και τη λειτουργία των κέντρων.

Σχετικά με τις προτάσεις των ειδικών αποκλειστικά στο κομμάτι της κοινωνίας, η πλειοψηφία επισήμανε την απαραίτητη παρέμβαση της κοινωνίας σε σχέση με την παιδική προστασία μέσω της ενημέρωσης και της ενεργοποίησης των πολιτών αναφορικά με τους θεσμούς. Επιπροσθέτως, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων συμφώνησε στην ενημέρωση και την ενεργοποίηση των πολιτών σε σχέση με την παιδική κακοποίηση-προστασία, με απώτερο στόχο τον εντοπισμό των παιδιών που κακοποιούνται, είτε στο σχολείο, είτε στη διπλανή πόρτα. Μέσα από συγκεκριμένες δράσεις, σεμινάρια, ομιλίες να μάθουν οι πολίτες τι σημαίνει παιδική κακοποίηση και προστασία ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν κατάλληλα. Άλλη μια πρόταση που τονίστηκε είναι η σημαντικότητα της εκπαίδευσης των ίδιων των παιδιών για τα δικαιώματά τους, ώστε να μπορεί με κάποιο τρόπο να προφυλαχτεί. Τέλος, αρκετοί από τους ειδικούς πρότειναν την στήριξη και την εκπαίδευση των γονέων με αποτέλεσμα την καλύτερη φροντίδα κι ανατροφή των παιδιών τους, όπως ανέφερε η Σ3 «*Για να γίνεις καλύτερος γονέας*».

6. Επιπτώσεις της ιδρυματοποίησης και η άποψη των ειδικών για την αναδοχή και την τεκνοθεσία

Σχετικά με το σημαντικό θέμα της ιδρυματοποίησης και τις επιπτώσεις της στα παιδιά, οι ειδικοί στην πλειονότητά τους, αναφέρθηκαν στο αρνητικό πρόσημο που έχει στην ψυχική και γνωστική λειτουργία των παιδιών. Δύο από τους ερωτώμενους έκαναν λόγο για την απώλεια ασφαλών δεσμών αλλά και της όποιας κοινωνικής ζωής είχαν μέχρι τότε τα παιδιά. Όσον αφορά τις απόψεις των ειδικών σχετικά με την τεκνοθεσία, μεγάλο κομμάτι του δείγματός μας εξέφρασε τη σημαντικότητα και τη θετική συνεισφορά που έχει αυτός ο θεσμός για τα παιδιά που το έχουν ανάγκη, όπως για παράδειγμα μας παρέθεσε η Σ11 «*Η τεκνοθεσία αποτελεί μία Ναυαρχίδα ανάμεσα στους θεσμούς*». Ωστόσο, ένα μικρό ποσοστό των ερωτώμενων, αναφέρθηκε στα εμπόδια και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η Ελλάδα σχετικά με την τεκνοθεσία, όπως τόνισε και η Σ5 «*Στην Ελλάδα είμαστε ακόμα αρκετά πίσω, υπάρχουν κάποια ταμπού ως προς την υιοθεσία*».

Στη πλειοψηφία τους οι ειδικοί μίλησαν και για τα θετικά οφέλη της αναδοχής, καθώς σύμφωνα με τα λεγόμενά τους επιτυγχάνεται η αποιδρυματοποίηση, όπως είπε η Σ1 «*Στοχεύει στην αποιδρυματοποίηση και στις επιπτώσεις της ιδρυματοποίησης στο παιδί*», δίνοντας στα παιδιά συνάμα την αίσθηση ότι ανήκουν σε μια οικογένεια, παρέχοντάς τους την ασφάλεια και τη σταθερότητα. Επίσης, άλλο θετικό όφελος είναι η προσωπική στήριξη του παιδιού για όσο χρειαστεί ώστε να επιστρέψει πάλι στη φυσική του οικογένεια αναφέρει η Σ11 «*Αναδοχή σημαίνει στήριξη του παιδιού*».

Ένα άλλο μεγάλο ζήτημα σχετικά με την αναδοχή και τη τεκνοθεσία, είναι με ποιους τρόπους προωθούνται αυτοί οι δύο θεσμοί, λαμβάνοντας από την πλειοψηφία των ειδικών ως κύριο τρόπο προώθησης την ενημέρωση του κοινού με τη διεξαγωγή σεμιναρίων, όπως ανέφερε η Σ5 «*Το στηρίζουμε και με σεμινάρια*». Μόλις δύο από τους ειδικούς υποστήριξαν πως προωθούν αυτούς τους

θεσμούς με την πλήρη καταγραφή των παιδιών, ώστε να είναι πιο εύκολο να αναζητηθεί οικογένεια που να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στις ανάγκες αυτές.

Αρκετοί από τους συμμετέχοντες, έκαναν λόγο και για τα εμπόδια που συναντούν στην προώθηση των θεσμών αυτών, καθώς παρατηρούνται καθυστέρηση στο σύστημα, ώστε να βρεθεί κατάλληλη οικογένεια, ακόμα και διάκριση των παιδιών λόγω ηλικίας. Παρ' όλ' αυτά, μικρότερο μέρος του δείγματος αλλά σημαντικό, τόνισε την ανάγκη υποστήριξης της αναδοχής, όπως χαρακτηριστικά ανέφεραν η Σ4 *«Η αναδοχή είναι σε εξέλιξη, στα πρώτα της βήματα αλλά εννοείται ότι είναι κάτι που θέλουμε πολύ να υποστηρίξουμε»*.

Σχετικά με τον αριθμό των τεκνοθεσιών και των αναδοχών που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία δύο χρόνια είναι σε αρκετά μικρό ποσοστό. Στην πλειονότητα του το δείγμα της έρευνας αναφέρθηκε είτε σε μηδενικό είτε σε πολύ μικρό ποσοστό αναδοχών. Για παράδειγμα, η Σ2 ανέφερε ότι *«Δεν υπάρχει κάποια αναδοχή ή τεκνοθεσία»* ή η Σ5 *«Δύο αναδοχές»*. Κάτι ανάλογο παρατήθηκε και για το θεσμό της τεκνοθεσίας, με την Σ5 να λέει χαρακτηριστικά *«Την τελευταία διετία δεν έχει γίνει καμία υιοθεσία»* αλλά και την Σ3 *«Εμείς έχουμε προχωρήσει σε δύο υιοθεσίες. Δύο παιδιά μπορούσαμε να δώσουμε. Αλλά είναι πολύ μικρό το ποσοστό σε αναλογία με τα παιδιά που φιλοξενούμε»*. Τα αποτελέσματα αυτά, εύλογα, παρέπεμπαν στην αναζήτηση των λόγων που οφείλεται το μικρό ποσοστό τοποθετήσεων στο πλαίσιο των δύο θεσμών, με κυριότερο λόγο - σύμφωνα με τα λεγόμενα των ειδικών- να αποτελεί ο περιορισμός της ηλικίας των παιδιών. Όπως τόνισε κι ο Σ5 *«Το θέμα είναι η ηλικία που περιορίζει κάποιους και τους βάζει ως εμπόδιο, δηλαδή άνω των 10 ετών. Οι υποψήφιοι θέλουν συνήθως παιδάκια μικρότερης ηλικίας»*. Τέλος, λιγότεροι ειδικοί απάντησαν πως το μικρό ποσοστό των αναδοχών και των τεκνοθεσιών οφείλεται στην ελλιπή ενημέρωση και την άγνοια του κόσμου, η Σ8 ανέφερε *«Ο κόσμος δεν ξέρει βασικά πράγματα για την αναδοχή και την υιοθεσία και φοβάται να πάρει ένα παιδί»*.

Συζήτηση

Η παρούσα μελέτη διερευνά την διασύνδεση μεταξύ των φορέων που απασχολούνται με το αντικείμενο των θεσμών της αναδοχής και της τεκνοθεσίας στην Περιφέρεια Κρήτης, καθώς και την ποιότητα συνεργασίας που αναπτύσσεται μεταξύ τους. Η εις βάθος κατανόηση αστοχιών και δυνατών σημείων του Ν.4538/2018 αποτέλεσε εφελκυστικό ερέθισμα στην πραγματοποίηση της έρευνας. Επιπρόσθετο βασικό μέλημα θεωρήθηκε η αναζήτηση των βασικών λειτουργιών των υπηρεσιών, των βημάτων που ακολουθούνται προς τους αποδέκτες, οι αρμοδιότητες των κοινωνικών λειτουργών σε αυτές, όπως επίσης κι η αναλυτική διαδρομή στην τελικώς μελλοντικά ασφαλή πορεία του εκάστοτε παιδιού. Πιο συγκεκριμένα, το ενδιαφέρον εστιάστηκε στην αναζήτηση της συνεργασίας μεταξύ του Ε.Κ.Κ.Α., του τμήματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης της Περιφερειακής ενότητας Ηρακλείου, των νοσοκομείων, των κοινωνικών υπηρεσιών των δήμων και της Δικαστικής Αρχής. Η ηλεκτρονική διαδικασία ταιριασμάτων, η πορεία των αιτήσεων των υποψηφίων αναδόχων-θετών, οι νομικές αποφάσεις, τα ζητήματα συνεργασίας και της εκπαίδευσης των ειδικών και των υποψηφίων γονέων, είναι τα στοιχεία αυτά που αφορούσαν σε ζητήματα συνεργασίας κι αναζητήθηκαν στην έρευνα. Τα αποτελέσματα υπογράμμισαν μια γενικώς ικανοποιητικού επιπέδου συνεργασία, με περιθώρια βελτίωσης στη συνεργασία μεταξύ των φορέων.

Επιπλέον, η ερευνητική υπόθεση, αναζητά πληροφορίες σχετικά με την τοποθέτηση των ειδικών απέναντι στις αλλαγές που έφερε ο Ν.4538/2018. Σε γενικές γραμμές συμφωνούν με τις αλλαγές αυτές και υπογραμμίζουν τα οφέλη για την παιδική προστασία. Εμβαθύνοντας σημαντική βελτίωση παρατηρήθηκε κατά τους ίδιους στον περιορισμένο χρόνο αναμονής, την απλοποίηση των διαδικασιών των υποψηφίων, καθώς και στην διαφάνεια της διαδικασίας. Η χαρτογράφηση των παιδιών στις μονάδες

παιδικής προστασίας θεωρήθηκε ως σημαντικό βήμα του νόμου. Εξίσου, στα ίδια επίπεδα σημαντικότητας κυμαίνεται και η υποχρεωτική εκπαίδευση των υποψηφίων γονέων αλλά και η εξασφάλιση της ορθής διαδικασίας της τεκνοθεσίας όπως αναφέρθηκε. Λαμβάνοντας ως πληθυσμό ενδιαφέροντος τα παιδιά και με βάση τα προαναφερθέντα, στόχο αποτελεί η αποιδρυματοποίηση από τις μονάδες προσωρινής φιλοξενίας παιδιών και η τοποθέτησή τους σε ένα κατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον.

Η παρούσα μελέτη έλαβε χώρα στην Περιφέρεια Κρήτης στην οποία εξετάστηκαν οι αποκλίσεις ανάμεσα στους δύο τελευταίους νόμους σε ότι αφορά στις θετικές αλλαγές αλλά και στις δυσκολίες που ήδη υπήρχαν και που πιθανώς συνεχίζουν να υπάρχουν. Οι πιο αμφίβολες πλευρές του προηγούμενου νομικού πλαισίου αφορούσαν κυρίως τη διαφάνεια των τεκνοθεσιών, τα ζητήματα αναμονής και χαρτογράφησης των παιδιών που διαβιούν σε μονάδες παιδικής φροντίδας. Σε ότι αφορά το χρόνο αναμονής οι περισσότεροι συμμετέχοντες τόνισαν ότι στα παιδιά που παραμένουν για αρκετό χρονικό διάστημα στα κέντρα παρουσίαζαν στοιχεία ιδρυματοποίησης, ενώ μία δεύτερη δυσκολία στο χρόνο αποτέλεσε η γραφειοκρατική υπόσταση του ζητήματος για τους υποψήφιους. Σύμφωνα με ποιοτική έρευνα (Beckett, 2010) στη Ρουμανία σε ένα πληθυσμό - δείγμα των 144 παιδιών που παρέμειναν για τουλάχιστον έξι μήνες σε κέντρο παιδικής προστασίας και στη συνέχεια τεκνοθετήθηκαν από οικογένειες στην Αγγλία, αποτυπώθηκε ότι τα παιδιά αυτά αντιμετώπιζαν μια πληθώρα δυσκολιών όπως διατροφικές διαταραχές, αυτοτραυματισμό, δυσκολία στην κατάποση και στη μάσηση, καθώς επίσης και μικρότερη σωματική ανάπτυξη και διάφορες ψυχικές δυσκολίες. Η συγκεκριμένη μελέτη υπογράμμισε πως οι παραπάνω δυσκολίες που βίωσαν και βιώνουν αυτά τα παιδιά οφείλονται στην ιδρυματοποίηση και τα συμπτώματα αυτά διήρκησαν για αρκετό χρονικό διάστημα μετά την τοποθέτησή τους σε κάποιο οικογενειακό πλαίσιο.

Η μη χαρτογράφηση παιδιών, συστημάτων καθώς και εργατικού δυναμικού στις δομές, σύμφωνα με την {European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), 2015} δημιουργούσε δυσκολίες στη χάραξη βελτιωτικών και λειτουργικών συστημάτων παιδικής προστασίας. Παρόμοιες καταθέσεις καταγράφηκαν κι από τους ειδικούς των υπηρεσιών στην παρούσα μελέτη καθώς έκαναν λόγο για μια ασαφή εικόνα των χαρακτηριστικών και του συνολικού αριθμού των παιδιών, που είχαν τοποθετηθεί σε μονάδες παιδικής προστασίας της χώρας.

Σχετικά με τις ιδιωτικές τεκνοθεσίες, οι συμμετέχοντες στην έρευνα υποστήριξαν, πως δεν υπήρχε μέχρι πρότινος κάποιο πλαίσιο προστασίας των παιδιών, ενώ παράλληλα είχαν καταγραφεί μετακινήσεις παιδιών σε οικογενειακά περιβάλλοντα με αντάλλαγμα χρηματικό ποσό στις φυσικές μητέρες αυτών (Επίτροπος Προστασίας Δικαιωμάτων του Παιδιού, 2020). Οι περισσότεροι ειδικοί ανέφεραν πως με την εφαρμογή του Ν.4538/2018 θα υπάρξουν σημαντικές θετικές αλλαγές σχετικά με τις ανωτέρω δυσκολίες. Διαχρονικά παρατηρήθηκε πως πολλά ζευγάρια που επιθυμούσαν τη δημιουργία οικογένειας, λόγω της μεγάλης, γραφειοκρατικής και πολυετούς διαδικασίας, κατέφευγαν σε μεθόδους μη νόμιμες για την απόκτηση ενός παιδιού. Με το παρόν νομικό πλαίσιο επιχειρήθηκε από την Πολιτεία να δημιουργηθεί διαφάνεια στις ιδιωτικές τεκνοθεσίες, διότι όλα τα παιδιά στη Ελλάδα τα οποία είτε διαβιούν σε κέντρα παιδικής προστασίας, είτε φιλοξενούνται σε κάποιο δημόσιο νοσοκομείο ή μαιευτήριο, μετά τη γέννηση τους, είναι υποχρεωτικό να καταγραφούν στο Εθνικό Μητρώο Ανηλίκων (Φώσκολος, 2019). Η εν λόγω διαδικασία, είχε ως αποτέλεσμα την απόκτηση ηλεκτρονικού φακέλου του ανηλίκου με όλες τις πληροφορίες που αφορούν το ίδιο από τη γέννηση έως την ενήλικη ζωή του (Φώσκολος, 2019). Τέλος, οι βιολογικοί γονείς οι οποίοι επιθυμούν να δώσουν προς τεκνοθεσία το παιδί τους σε συγκεκριμένους θετούς γονείς, υποχρεούνται να απευθυνθούν στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία, προκειμένου να διεξαχθεί κοινωνική έρευνα και φυσικά θα τηρηθεί κι η προβλεπόμενη διαδικασία (Κολαίτης, 2020).

Μέσα από το Ν.4538/2018, προβλέφθηκε για πρώτη φορά στη χώρα, η χαρτογράφηση των παιδιών που μένουν σε κέντρα παιδικής προστασίας. Αναλυτικότερα, οι συμμετέχοντες στην παρούσα μελέτη τόνισαν πως η χαρτογράφηση είναι ένα καινοτόμο βήμα για τα δεδομένα της Ελλάδας, αφού θα ξεδιαλύνει το τοπίο για το προφίλ του πληθυσμού και τον αριθμό που φιλοξενείται στα κέντρα αλλά και των υποψηφίων γονέων. Παράλληλα, αυτή τη φορά ο νόμος προέβλεψε κυρώσεις για όσες δομές δεν παρουσίαζαν συμμόρφωση σε αυτό το μέτρο. Αποτέλεσε επομένως υποχρέωση όλων των δομών να καταθέσουν τα απαραίτητα στοιχεία, ακολουθώντας συγκεκριμένες οδηγίες που αφορούσαν το χρόνο και το φάκελο του κάθε παιδιού (Πιτσελά & Συμεωνίδου - Καστανίδου, 2015).

Σημαντικό μέτρο του νόμου θεωρήθηκε η εκπαίδευση που υποχρεώνονται πια να περάσουν όλοι οι υποψήφιοι ανάδοχοι και θετοί γονείς, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες. Το βήμα αυτό φαίνεται πως λειτούργησε βοηθητικά τόσο για τους υποψήφιους γονείς όσο και για τα παιδιά, αφού προβλέπονταν πολλαπλά οφέλη μετά τη λήξη της διαδικασίας. Οι γνώσεις πάνω στη φροντίδα, τη διαχείριση των δυσκολιών, τη ψυχοσύνθεση, την προσαρμογή του παιδιού θα λειτουργούσε ανασταλτικά κι αποτελεσματικότερα στις νέες συνθήκες διαβίωσης σύμφωνα με τη μελέτη που αφορούσε 700 ανάδοχες οικογένειες κατά την οποία αποδείχθηκε πως οι ανάδοχοι γονείς μέσω των επιμορφωτικών προγραμμάτων και της παράλληλης εποπτείας, μπορούσαν να ανταποκριθούν σε ικανοποιητικό βαθμό στις ανάγκες των παιδιών αλλά κι η παραμονή των παιδιών σε αυτές ήταν μακρόχρονη (Price et al., 2008). Επιπλέον στην Αμερική που οι θεσμοί της αναδοχής και της τεκνοθεσίας είναι αρκετά ανεπτυγμένοι έχουν ως βασική προϋπόθεση την παρακολούθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων από την πλευρά των υποψηφίων γονέων (Adoption Network, 2019).

Επιπρόσθετη σημαντική προσθήκη του Ν.4538/2018, αποτέλεσε σύμφωνα με τις συμμετέχοντες της παρούσας μελέτης ο περιορισμός του χρόνου αναμονής των υποψηφίων. Ο περιορισμός του χρόνου αναμονής λειτούργησε θετικά στον περιορισμό των επιπτώσεων της ιδρυματοποίησης, κάτι που επιβεβαιώνει μελέτη (Deambrosio et al., 2018) που έλαβε χώρα στην Αργεντινή και στην οποία συμμετείχαν 54 παιδιά από 7 έως 12 ετών, εκ των οποίων τα 30 μένουν σε κάποια δομή παιδικής προστασίας και τα 24 έχουν τοποθετηθεί σε οικογένεια. Η μελέτη αξιοποίησε το εργαλείο της συνέντευξης, την παρατήρηση κι άλλα τεστ που δόθηκαν στα παιδιά όπως το WISC - IV, έδειξε ότι τα παιδιά που μένουν σε δομή έχουν αυξημένες πιθανότητες εμφάνισης συναισθηματικών διαταραχών σε σχέση με το υπόλοιπο δείγμα και παράλληλα έχουν γνωστικές και μαθησιακές δυσκολίες.

Ταυτόχρονα με τη θέσπιση του Ν.4538/2018 περιορίζεται για πρώτη φορά στην χώρα - ο θεσμός της ιδιωτικής τεκνοθεσίας, αφού για πρώτη φορά οι υποψήφιοι θετοί γονείς υποχρεούνται να είναι ήδη εγγεγραμμένοι στο Εθνικό Μητρώο των Υποψηφίων Θετών Γονέων. Στόχος του νόμου είναι η εξασφάλιση της ουσιαστικής προστασίας για τα παιδιά που πρόκειται να τεκνοθετηθούν μέσα από αυτήν τη διαδικασία. Ο Ν.4538/2018 προέβλεπε ότι θα ακολουθείται και στις ιδιωτικές τεκνοθεσίες η ίδια διαδικασία που υπάρχει στις υπόλοιπες μορφές τεκνοθεσίας κι αναδοχής. Με αυτόν τον τρόπο θα ακολουθούνταν σε κάθε περίπτωση μία σειρά βημάτων όπως η προσκόμιση των απαιτούμενων εγγράφων, η καταχώρηση κι η έγκριση της αίτησης του υποψηφίου στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, κοινωνική έρευνα, καθώς κι η διαδικασία εκπαίδευσης του υποψηφίου (Adoption Network, 2019). Παρόμοια πρακτική με αυτή που ακολουθήθηκε πλέον στη Ελλάδα υπάρχει και στην Αμερική όπου ο θεσμός της ιδιωτικής τεκνοθεσίας ήταν ιδιαίτερα ανεπτυγμένος (Adoption Network, 2019). Ωστόσο, υπήρχαν χώρες όπως η Σουηδία, η Αυστραλία κι η Δανία που δεν προέβλεπαν τη συγκεκριμένη μορφή τεκνοθεσίας γιατί δεν εξασφαλιζόνταν απαραιτήτως η προστασία του παιδιού (Adoptchange, 2017).

Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (2017) και μέσα από ερευνητικά κι εμπειρικά δεδομένα, καθώς και μέσα από την εμπειρία παιδιών που έχουν φιλοξενηθεί σε κάποιο κέντρο προστασίας, ήταν αναγκαία η δημιουργία ενός αυστηρού πρωτοκόλλου το οποίο να

θεσπίζεται και νομικά και που να εξασφαλίζει το μέγιστο συμφέρον και την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών. Η δημιουργία ενός πρωτοκόλλου λειτουργίας θα ήταν ωφέλιμο την ψυχική υγεία κι ανάπτυξη των παιδιών, καθώς θα βελτιώνονταν το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών στην παιδική προστασία (Μαλλούχου et al., 2022). Η θέση των συμμετεχόντων συντάσσεται με την παραπάνω θέση καθώς όλοι τους έκαναν λόγο ή για κοινό πλαίσιο λειτουργίας σε δημόσιου και ιδιωτικού δικαίου υπηρεσίες. Ένα τέτοιο πλαίσιο θα καθιστούσε δυνατή την εξασφάλιση συγκεκριμένων λειτουργιών, ελεγχόμενων προϋποθέσεων και διασφάλιση κοινών ζητούμενων. Αναφορικά θα μπορούσε να περιλαμβάνει τις θέσεις εργαζομένων, απαραίτητες ειδικότητες για την λειτουργικότητα της δομής, χωρητικότητα παιδιών στην δομή αλλά και λεπτομέρειες για το έργο, τις μεθόδους της δομής και τους ρόλους ως ενιαίο κανόνα λειτουργίας των υπηρεσιών. Κάτι τέτοιο θα ήταν γέφυρα βοήθειας για τους ειδικούς των υπηρεσιών, αφού θα λειτουργούσε σαν ασπίδα προστασίας και θα βελτίωνε την παρεχόμενη φροντίδα στα παιδιά.

Το ζήτημα της οικονομικής ενίσχυσης μέσω χρηματοδοτήσεων ήταν ακόμη ένα μείζον θέμα που άγγιξαν οι ειδικοί των υπηρεσιών μέσα από τις συνεντεύξεις, αφού κάνουν λόγο για έλλειψη προσωπικού και τη δυσμενή κάλυψη καθημερινών αναγκών που αφορούν τα παιδιά. Ωστόσο, δεν είναι κάτι που φαίνεται να ενέχει άμεσης βελτίωσης μέσω του νέου νόμου, καθώς λόγω της οικονομικής κρίσης το κράτος Πρόνοιας υπέστη σημαντικούς περιορισμούς σε Παγκόσμιο επίπεδο (Τσαγκαράκης, 2017).

Συμπληρωματικά, σημειώθηκε από τους συμμετέχοντες της παρούσας μελέτης πως έχρηζαν ανάγκης για επιμέρους εξειδίκευση κι επαγγελματική κατάρτιση πάνω στα θέματα παιδικής προστασίας, αφού έκαναν λόγο για ελλιπή εκπαίδευση ειδικών σε κρίσιμες θέσεις και διλήμματα πάνω σε σημαντικά ζητήματα που αφορούσαν τα παιδιά. Η εξειδικευμένη εκπαίδευση είναι πολύτιμη σε θέματα που αφορούσαν την αναδοχή και την τεκνοθεσία, πριν κάποιος ειδικός αναλάμβανε να εργαστεί σε μονάδες παιδικής φροντίδας εξασφαλίζοντας και προλαμβάνοντας πιθανά διλήμματα σε σημαντικά ζητήματα για το μέλλον των παιδιών (Government of United Kingdom, 2014).

Αναφορικά με το προφίλ παιδιών και των βιολογικών τους οικογενειών, τις μεθόδους παρέμβασης που αξιοποίησαν στο έργο τους όπως επίσης και την επικοινωνία των παιδιών με τους βιολογικούς γονείς, οι συμμετέχοντες ανέφεραν αυτό που αποδεικνύουν πολλές μελέτες σε παγκόσμιο επίπεδο, δηλαδή ότι τα παιδιά που φιλοξενούνται στις μονάδες παιδικής προστασίας έχουν κατά βάση παραμεληθεί και κακοποιηθεί από τις οικογένειές τους (Νανου, 2011). Ποσοτική μελέτη η οποία διεξήχθη στην Σαουδική Αραβία, που διήρκεσε τέσσερα έτη και στην οποία οι ερευνητές έλαβαν τα στοιχεία κακοποίησης από το Κέντρο Προστασίας Παιδιού της χώρας, έδειξε ότι το 42% των παιδιών έχουν κακοποιηθεί σωματικά, το 39% έχει παραμεληθεί ενώ κατά βάση ο δράστης ήταν ο πατέρας (Almuneeb et al., 2016). Παράλληλα, σε ό,τι αφορά τα χαρακτηριστικά των βιολογικών γονέων οι συμμετέχοντες της παρούσας μελέτης είπαν ότι συνήθως οι γονείς είναι χρήστες ουσιών ή αντιμετωπίζουν ψυχικές διαταραχές. Το οικονομικό προφίλ των οικογενειών είναι χαμηλό -στα όρια της φτώχειας - συχνά υπάρχουν περισσότερα από ένα τέκνα στην οικογένεια και πιο σπάνια ο ένας γονέας έχει πεθάνει. Αναφορικά με τα ανωτέρω το Αυστραλιανό Κέντρο Προστασίας Παιδιού (Parkinson et al., 2017) προσέδωσε ως βασικά χαρακτηριστικά των οικογενειών που οδήγησαν στην κακοποίηση ή / και στην απομάκρυνση των παιδιών από αυτές τη φτώχεια, το χαμηλό κοινωνικό προφίλ, την εξάρτηση από ουσίες, διάφορα θέματα ψυχικής υγείας, καθώς και την έλλειψη υποστηρικτικών δικτύων.

Ως προς το μοντέλο εργασίας που ακολούθησε η κάθε δομή οι απαντήσεις των συμμετεχόντων της παρούσας μελέτης διέφεραν. Αναλυτικότερα, ορισμένοι ειδικοί είπαν πως αξιοποιούν το παιδοκεντρικό μοντέλο για να είναι ολοκληρωμένη κι εστιασμένη η παρέμβαση με κύριο και μοναδικό γνώμονα το συμφέρον του παιδιού. Άλλοι επαγγελματίες ανέφεραν πως λόγω δυσμενών συνθηκών,

την ανεπάρκεια προσωπικού, των οικονομικών πόρων, του υπερπληθυσμού των παιδιών έναντι δυναμικού των υπηρεσιών, δεν έχουν την πολυτέλεια του χρόνου και τα μέσα για να αναπτύξουν κάποιο ειδικό ολοκληρωμένο μοντέλο παρέμβασης. Ωστόσο, κατά βάση σε παγκόσμιο επίπεδο τρία είναι τα μοντέλα που αξιοποίησαν οι επαγγελματίες στην εργασία τους με τα παιδιά. Το πρώτο είναι το παιδοκεντρικό μοντέλο όπως προαναφέρθηκε, το δεύτερο είναι το μοντέλο οικογενειακής υπηρεσίας, το οποίο έχει ως γνώμονα την ενίσχυση κι ενδυνάμωση της οικογένειας καθώς και την αποφυγή φαινομένων στιγματισμού και τέλος το μοντέλο της κοινότητας, που ενισχύει τη μετακίνηση παιδιών σε ανάδοχες και θετές οικογένειες. Το τελευταίο μοντέλο ενισχύει το θεσμό της αναδοχής με σκοπό να ενδυναμώνεται σημαντικά το έργο της αποιδρυματοποίησης. Το αποτέλεσμα αυτού του μοντέλου ήταν ότι επιφέρει θετικές επιδράσεις στην ψυχοκοινωνική υγεία ενός παιδιού, καθώς και την προσομοίωση των ρόλων της οικογένειας στην ζωή αυτού, κάτι το οποίο ονομάζεται εναλλακτική φροντίδα (Παιδικά Χωριά SOS, 2019).

Σχετικά με την επικοινωνία της δομής, του παιδιού και της βιολογικής οικογένειας, οι ειδικοί υποστήριξαν μέσα από τις συνεντεύξεις τους ότι σε κάθε περίπτωση λαμβάνουν υπόψιν τη θέληση και τη επιθυμία του παιδιού, ακόμη και σε περιπτώσεις κακοποίησης εφόσον δεν ελλοχεύει κάποιος κίνδυνος για το παιδί. Κυρίως η επικοινωνία φαίνεται ότι υπήρχε κατά την περίοδο της εισαγωγής του παιδιού στο κέντρο και στη συνέχεια - σε αρκετές περιπτώσεις – μειώθηκε ή διακόπηκε από τους γονείς. Σύμφωνα με έρευνες υπογραμμίστηκε και υποστηρίχθηκε, σε περιπτώσεις που κρίνεται ασφαλές και ωφέλιμο για το παιδί, η ανάγκη επικοινωνίας του με την βιολογική του οικογένεια, αφού φαίνεται να επέφερε θετικές συνέπειες στην ψυχική υγεία του παιδιού καθώς και στην διατήρησή της ταυτότητας του (ANYNET, 2019). Σε πολλές περιπτώσεις ωστόσο, οι βιολογικοί γονείς λειτούργησαν ως τροχοπέδη στην πορεία κάποιας αναδοχής ή τεκνοθεσίας του παιδιού κάτι που δημιούργησε δυσκολίες και αρνητικά συναισθήματα στον ψυχισμό του ίδιου και στην ομαλή πορεία της διαδικασίας (Neil & Howe, 2004).

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα αποτέλεσε η ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των φορέων για την ομαλή λειτουργία και μετάβαση στα νέα ζητούμενα του νόμου. Πιο συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι συνεργάζονται για τα ζητήματα ταιριασμάτων, για να ανταλλάξουν απόψεις σε ζητήματα που ανέκυπταν με την δημιουργία της ηλεκτρονικής πλατφόρμας και την πρώτη επαφή των ειδικών με αυτή. Επιπλέον, οι ειδικοί συνεργάστηκαν μεταξύ τους ώστε να διοργανώνουν την επιμορφωτική εκπαίδευση των υποψήφιων θετών κι αναδόχων γονέων που προβλέπεται από το Ν.4538/2018 (Περίφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2020).

Σε σχέση με τα αίτια που ένα παιδί κατάφθανε στο κατώφλι των υπηρεσιών αυτών καθώς και στα εις βάθος χαρακτηριστικά των γονέων που οδηγούνταν σε αυτό το αποτέλεσμα, οι συμμετέχοντες αναφέρουν ως πιθανούς λόγους που οδήγησαν στην απομάκρυνση ενός παιδιού από την οικογένειά τους την αναπαραγωγή αρνητικών συμπεριφορών σε ένα παιδί από το βιολογικό περιβάλλον του, την ανεπιθύμητη σε συνδυασμό με το νεαρό της ηλικίας των γονέων, τις ψυχοσωματικές δυσλειτουργίες, την εξάρτηση και την οικονομική εξαθλίωση. Το προφίλ των γονέων όπως περιεγράφηκε από τους ειδικούς της μελέτης τους καθιστούσε να αναπαραγάγουν ανάρμοστες συμπεριφορές, συνήθως όπως επισήμαναν οι ειδικοί αντιμετώπιζαν νοητικές δυσλειτουργίες, δυσκολίες εναρμόνισης με τις ανάγκες του γονεϊκού τους ρόλου, παιδικά τραυματικά βιώματα, ήταν γονείς μικρής ηλικίας, με οικονομικές δυσκολίες, άτομα με μικρή σύνδεση με την οικογένεια τους, μοναχικοί, χωρίς υποστηρικτικό περιβάλλον άτομα που αντιμετώπιζαν ψυχοκοινωνικές δυσκολίες.

Η πρόληψη αποτέλεσε την ναυαρχίδα στην μη παγίωση αρνητικών φαινομένων όπως και στην αποφυγή αυτών, αφού αποτέλεσε αναγκαίο κομμάτι της παιδικής προστασίας. Οι συμμετέχοντες υπογράμμισαν πως είχε ιδιαίτερη σημασία η πρόληψη στην ενίσχυση της αντιμετώπισης των δυσκολιών των οικογενειών, της ενημέρωσης της τοπικής κοινωνίας και της ενδυνάμωσης κι ευαισθητοποίησης της

σε ζητήματα παιδικής προστασίας, καθώς και της εκπαίδευσης της κοινότητας - μέσω ημερίδων και σεμιναρίων - σε ζητήματα που άπτονται της προστασίας τους παιδιού. Υπήρχαν τρεις μορφές πρόληψης, η πρωτογενής, η δευτερογενής κι η τριτογενής. Η πρωτογενής, περιλάμβανε προγράμματα ευαισθητοποίησης, ενεργοποίησης και βελτίωσης του γνωστικού επιπέδου με γνώμονα το συμφέρον των παιδιών. Η δευτερογενής πρόληψη ασχολούνταν με πιο άμεσες πρακτικές, όπως την προσέγγιση του ίδιου του πληθυσμού που οδεύει σε συνθήκες κακοποίησης κι ανάρμοστων-ανησυχητικών συμπεριφορών, με σκοπό την αποτροπή και την αποφυγή αυτών, υποστηρίζοντας το δεσμό της οικογένειας και την ενίσχυση της παιδικής προστασίας. Τέλος, η τριτογενής πρόληψη ενυπήρχε σε καταστάσεις η πρωτογενής και η δευτερογενής πρόληψη δε λειτουργούσαν και η κατάσταση που είχε προκύψει δεν ήταν προς όφελος του παιδιού (Γεωργοπούλου & Στάικου, 2015). Τέλος, αναφορικά με τις βελτιωτικές προτάσεις οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι αυτές είναι αναγκαίο να έχουν στο επίκεντρο τα παιδιά.

Η πρόσληψη προσωπικού και η δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση αυτού σε ζητήματα παιδικής προστασίας αποτέλεσε ένα ζήτημα ζωτικής σημασίας για να υπάρξει το μέγιστο αποτέλεσμα στους βασικούς δέκτες των υπηρεσιών αυτών (Ξανθοπούλου, 2019). Ακόμη, οι επαγγελματίες έκαναν λόγο για την ανάγκη ενός ενιαίου πλαισίου λειτουργίας, μία κοινή γραμμή εργασίας κι εκπαίδευσης πάνω στο ευαίσθητο και σημαντικό ζήτημα της προστασίας του παιδιού. Η αναγκαιότητα αυτή έχει επισημανθεί από πολλούς φορείς κι επαγγελματίες που εμπλέκονται στη παιδική προστασία και είναι κάτι που προασπίζει και η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου μέσα από το Κείμενο Αρχών για την Παιδική Προστασία στην Ελλάδα (Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, 2016), στο οποίο έγινε εκτενώς αναφορά για τις αλλαγές που χρήζουν να γίνουν σε όλους του φορείς που εμπλέκονται με τα παιδιά. Ακόμα, κάτι που επισημάνθηκε από τους συμμετέχοντες και που δεν προβλέπεται από την ελληνική νομοθεσία, είναι η δημιουργία δομών που θα βοηθήσουν τους γονείς να βελτιώσουν τα δυσλειτουργικά σημεία τα οποία οδήγησαν στη απομάκρυνση του παιδιού από αυτήν. Αυτό κατά συνέπεια θα συνέβαλε στην αποδυνάμωση του φαινομένου της ιδρυματοποίησης και στην ουσιαστική εφαρμογή του σκοπού και του ρόλου της αναδοχής που είναι η επιστροφή του παιδιού στη βιολογική του οικογένεια.

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, προέκυψε μέσα από τις συνεντεύξεις με τους επαγγελματίες που εμπλέκονται στη διαδικασία της αναδοχής και της τεκνοθεσίας σύμφωνα με το Ν.4538/2018, ότι η διασύνδεση των φορέων στην Περιφέρεια Κρήτης ήταν ικανοποιητική κάτι που συνέβαλε στην αποτελεσματικότητα της διαδικασίας. Ειδικότερα, οι επαγγελματίες όλων των ειδικοτήτων συνεργάστηκαν σε όλα τα σημεία που αφορούν την παιδική προστασία, δηλαδή από την απομάκρυνση ενός παιδιού από τη βιολογική του οικογένεια μέχρι την εισαγωγή του σε κάποιο κέντρο παιδικής προστασίας και την τοποθέτησή του σε μια θετή ή ανάδοχη οικογένεια.

Τα πεδία συνεργασίας τους είχαν να κάνουν με την εκπλήρωση των προϋποθέσεων που προβλέπονταν στη νομοθεσία, στη διαχείριση των διλλημάτων που αντιμετώπιζαν οι επαγγελματίες, καθώς επίσης και στην αλληλοβοήθεια όταν εντοπίζονταν κάποιο κενό στο σύστημα. Σε γενικές γραμμές, όλες οι υπηρεσίες διασυνδέονταν και συνεργάζονταν αποτελεσματικά και αυτό άνοιγε το δρόμο στην περάτωση των περιστατικών. Ιδιαίτερα σημαντικός και καθοριστικός στη διασύνδεση των φορέων ήταν ο ρόλος της Περιφέρειας Κρήτης, διότι όπως τόνισαν όλοι οι συμμετέχοντες οι άνθρωποι της Περιφέρειας είχαν την εμπειρία αλλά και την πρόθεση να συνεργαστούν και να βοηθήσουν σε ό, τι χρειάστηκε. Ωστόσο σύμφωνα με τους επαγγελματίες ο ρόλος της Δικαστικής Αρχής κάποιες φορές

λειτούργησε ως τροχοπέδη. Οι συμμετέχοντες υπογράμμισαν ότι δεν υπήρξε από την πλευρά της Δικαστικής Αρχής μια σταθερά λόγω της συχνή αλλαγής των δικαστών κι αντιθέτως η συνεργασία των υπόλοιπων υπηρεσιών με αυτή εξαρτιόταν κάθε φορά από το πρόσωπο που βρίσκεται σε αυτήν τη θέση. Βέβαια, σε αυτό συνέβαλε αρνητικά και το γεγονός ότι δεν υπήρχε στα δικαστήρια κοινωνική υπηρεσία που να ήταν πλήρως στελεχωμένη με κοινωνικούς λειτουργούς, όπως επίσης δεν εξασφαλιζόνταν από το κράτος η εξειδικευμένη εκπαίδευση των δικαστών σε θέματα που άπτονταν της παιδικής προστασίας. Ταυτόχρονα, όσο αφορά τις αλλαγές που έφερε ο Ν.4538/2018 για την παιδική προστασία, αυτές ήταν κατά βάση θετικές και καινοτόμες. Οι καινοτομίες αυτές σχετίζονταν κυρίως με την εκπαίδευση όλων των υποψήφιων θετών κι ανάδοχων γονέων και την εκπαίδευση και κατάρτιση των ειδικών που εμπλέκονταν στις διαδικασίες της αναδοχής και της τεκνοθεσίας.

Ακόμα στις θετικές αλλαγές του Ν.4538/2018 συγκαταλέγονταν η χαρτογράφηση των παιδιών που διαμένουν σε δομές παιδικής προστασίας, η δημιουργία μιας λίστας υποψήφιων ανάδοχων γονέων, υποψήφιων θετών γονέων και παιδιών, η διαφάνεια που προβλεπόταν στις ιδιωτικές τεκνοθεσίες με τη θέσπιση αυστηρών κριτηρίων και η δημιουργία της ηλεκτρονικής πλατφόρμας για τα ταιριάσματα (ANYNET, 2019). Πέρα από τις παραπάνω θετικές αλλαγές που έφερε ο Ν.4538/2018, υπήρξαν ορισμένα κενά που δυσχεραίνουν τη διαδικασία. Η χρηματοδότηση από το κράτος ήταν ελλιπής και δεν καλύπτονταν οι ανάγκες για το γενικό προσωπικό αλλά και το προσωπικό όλων των ειδικοτήτων, με την κατάρτιση και την επιμόρφωση του προσωπικού να είναι περιορισμένη και να επαφίεται στην επιλογή του κάθε επαγγελματία. Μία ακόμη δυσκολία αποτέλεσε η απουσία ενός ενιαίου πλαισίου λειτουργίας για τις ιδιωτικές και δημόσιες δομές, η απουσία εργαλείων και η απουσία ενός ενιαίου μοντέλου παρέμβασης το οποίο να είναι παιδοκεντρικό. Όλα τα παραπάνω ήταν οι βασικοί λόγοι που διαχρονικά υπάρχουν στην Ελλάδα σοβαρά προβλήματα στην παιδική προστασία

Προτάσεις

Προκειμένου να βελτιωθεί η παιδική προστασία, μείζονος σημασίας θα ήταν η πρόληψη σχετικά με την εκπαίδευση στο γονεϊκό ρόλο. Θα ήταν ωφέλιμο δια μέσω νομικού πλαισίου να συσταθούν, είτε για όσους ασκούν το γονεϊκό ρόλο, είτε για όσους επρόκειτο να το κάνουν μελλοντικά, επιμορφωτικά προγράμματα τα οποία θα δώσουν πολύτιμες κατευθυντήριες γραμμές ως προς την ανατροφή, την ανάπτυξη, την εξέλιξη, την προσέγγιση - συμπεριφορά κ.λπ., προς τα παιδιά. Με αυτόν τον τρόπο θα προέκυπταν σημαντικές αλλαγές κι οφέλη τόσο για τα ίδια όσο και για τους γονείς αυτών. Επίσης, ιδιαίτερα σημαντικό θα ήταν να ενισχυθεί ο γονεϊκός ρόλος υλοποιώντας αλλαγές στο ημερήσιο ή εβδομαδιαίο ωράριο εργασίας των γονέων, καθώς οι μειωμένες ώρες στο εργασιακό πλαίσιο θα τους βοηθούσε να έχουν περισσότερο χρόνο με τα παιδιά τους έχοντας ενισχύοντας έτσι τη σχέση τους και την ασφάλεια που θα νοιώθουν τα παιδιά. Επιπλέον, κρίνεται απαραίτητο να αυξηθεί η κρατική χρηματοδότηση ώστε να στελεχωθούν όλες οι υπηρεσίες παιδικής προστασίας με κατάλληλο, μόνιμο και εξειδικευμένο προσωπικό. Ταυτόχρονα, μέσα από την πρόσληψη προσωπικού θα μπορούσε να καταστεί δυνατή η ταχύτερη περάτωση των περιστατικών.

Επιπροσθέτως, πολύ σημαντικό θα ήταν να δημιουργηθεί σε εθνικό επίπεδο μια υπηρεσία που θα αφορά αποκλειστικά στη συμβουλευτική των βιολογικών γονέων των παιδιών που έχει γίνει η απομάκρυνση τους από το οικογενειακό περιβάλλον κατόπιν εισαγγελικής εντολής. Μέσα από τη δημιουργία αυτής της υπηρεσίας θα μπορούσαν οι γονείς να δουλέψουν πάνω στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και που τους δυσκολεύουν στην άσκηση του γονεϊκού τους ρόλου.

Επίσης, θα ήταν σημαντικό αν δημιουργούνταν μια ηλεκτρονική πλατφόρμα όπου εξειδικευμένοι επαγγελματίες θα προχωρούν στην δημιουργία ηλεκτρονικού φακέλου των παιδιών που έχει γίνει

καταγραφή περιστατικού κακοποίησης-παραμέλησης. Η ανωτέρω διαδικασία θα βοηθούσε ιδιαίτερα τους επαγγελματίες από άλλες υπηρεσίες, στην άμεση διασύνδεση τους με το περιστατικό, οι οποίοι θα καλούνταν να εμπλακούν δια μέσω του ηλεκτρονικού φακέλου, δίχως να χαθεί κάποιο σημαντικό στοιχείο που αφορά τις πληροφορίες του παιδιού. Τέλος, προκειμένου να ενισχυθεί η παιδική προστασία θα ήταν αναγκαίο να ενισχυθεί η εναλλακτική φροντίδα. Κάποια από τα είδη της εναλλακτικής φροντίδας αποτελούν η φιλοξενία των παιδιών σε δομές που προσομοιάζουν το περιβάλλον του σπιτιού και της οικογένειας και η προσωρινή φιλοξενία των παιδιών σε μονάδα φροντίδας ηλικιωμένων. Το τελευταίο μάλιστα έχει εφαρμοστεί πιλοτικά στον Καναδά και την Αμερική και τα αποτελέσματα ήταν θετικά τόσο στους ηλικιωμένους όσο τα παιδιά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

- Ακάλεστου, Λ., & Δαφέρμος, Μ. (2016). Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στη ψυχική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών, των εφήβων και των νέων στην Ελλάδα: μία κριτική ανασκόπηση και μετα-ανάλυση των μελετών μεταξύ των ετών 2008 – 2015. *Ελεύθερα*, 8, 23-53. http://s.atcite.com/g_Kl_OpfU
- ANYNET (2019). Εγχειρίδιο εκπαίδευσης υποψήφιων ανάδοχων γονέων. (1^η έκδ.). Ελληνική Δημοκρατία: Υπουργείο Εργασίας, Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης- Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. http://s.atcite.com/g7_wEAHNe
- Γαλάνης, Π. (2017). *Μεθοδολογία της έρευνας στις επιστήμες της υγείας*. Κριτική.
- Γεωργοπούλου, Μ. & Στάικου, Κ. (2015). *Κοινωνική Προστασία, Κοινωνική Πρόνοια, Πολιτικές και Προγράμματα*. Παπαζήση.
- Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Ιούνιος 2016). *Η παιδική προστασία δεν είναι πολυτέλεια!* NCHR.gr, <http://s.atcite.com/uBDkNnf9D>
- Καλογιάννη, Α. (2020). Υιοθεσία κι αναδοχή σήμερα. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. <http://s.atcite.com/hl9yRyeRX>
- Κολαΐτης, Γ. Α. (2020). *Σύγχρονη Ψυχιατρική παιδιού και εφήβου: ψυχική υγεία και ψυχοπαθολογία*. Εκδόσεις Βήτα medical arts.
- Μαλλούχου, Α., Μουτσοπούλου, Χ., Γαλανού, Χ., & Γκότσης, Η. (2022). *Ανάδοχη φροντίδα παιδιών και υποστήριξη ανάδοχων γονέων. Σύγχρονες προκλήσεις*. Socialpolicy.gr. <http://s.atcite.com/IRGwea76F>
- N.4538/2018. Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών της Αναδοχής και της Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις.
- Ξανθοπούλου, Μ. (2019). *Κενά και ελλείψεις στην παιδική προστασία*. Kathimerini.gr. <http://s.atcite.com/GhGkg2oj5>
- Παιδικά Χωριά SOS (2019). *Η παιδική προστασία στην Ελλάδα πρέπει να αλλάξει*. SOS-Villages.gr. <http://s.atcite.com/Udblh8SxC>
- Τσαγκαράκης, Σ. (2017). *Κρίση και κράτος πρόνοιας στην Ελλάδα 2009-2015: μια κριτική ανάλυση* [Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Κρήτης].

<https://freader.ekt.gr/eadd/index.php?doc=44913&lang=el#p=3>

Φώσκολος, Γ. (26 Απριλίου 2019). «Μπλόκο» στις παράνομες υιοθεσίες βάζει νέος νόμος. *Έθνος*.
<http://s.atcite.com/G72jBICv8>

UNRIC (2021). Ο Π.Ο.Υ. προειδοποιεί για αύξηση οικογενειακής βίας όσο τα κρούσματα κορωνοϊού μειώνονται στην Ευρώπη. UNRIC.org. <http://s.atcite.com/ipjiBQFJi>

Ξενόγλωσση

Adoptionchange (2017). Barriers to adoption in Australia. *National Adoption Research*, 1, 1-40,
https://engonetac.blob.core.windows.net/assets/uploads/files/Barriers_research_2017_v2.pdf

Adoption Network (2022). *US adoption statistics*. adoptionnetwork.com. <http://s.atcite.com/GIUenB7Aa>

Almuneef, M. A., Alghamdi, L. A., & Saleheen, H. N. (2016, August). Family profile of victims of child abuse and neglect in the Kingdom of Saudi Arabia. *Saudi Medical Journal*, 37(8), 882-888,
<http://dx.doi.org/10.15537/smj.2016.8.14654>

American Academy of Pediatrics Council on Foster Care, Adoption, & Kinship Care (2020). *Let's Talk About Adoption*. Healthychildren.org, <https://www.healthychildren.org/English/family-life/family-dynamics/adoption-and-foster-care/Pages/Respectful-Ways-to-Talk-about-Adoption-A-List-of-Dos-Donts.aspx>

Beckett, C. (2010). *Child Protection-An Introduction*. SAGE Publications.
http://pustaka.unp.ac.id/file/abstrak_kki/EBOOKS/Child%20Protection%20An%20Introduction.pdf (Original work published 2003)

Brind, K. (2005). Contact in Adoption and Permanent Foster Care: Research Theory and Practice, Edited by Elsbeth Neil and David Howe, BAAF, London, 2004, pp. 256, ISBN I 90369 996 06, 14.95. *British Journal of Social Work*, 35(4), 553-554.
<http://dx.doi.org/10.1093/bjsw/bch289>

Chamberlain, C., Gee, G., Harfield, S., Campbell, S., Brennan, S., Clark, Y., Mensah, H., Arabena, K., Herrman, H., & Brown, S. (2019, March 13). Parenting after a history of childhood maltreatment: A scoping review and map of evidence in the perinatal period. *PLoS One*, 14, Article 3. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30865679/>

Deambrosio, M., Gutiérrez de Vázquez, M., Arán-Filippetti, V., & Román, F. (2018). Efectos del Maltrato en la Neurocognición. Un Estudio en Niños Maltratados Institucionalizados y no Institucionalizados. *Revista latinoamericana*, 16(1), 239-253. <http://s.atcite.com/rqXzxxzC>

European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2015). Mapping child protection systems in the EU. European Union.

Fegert, J. M., Vitiello, B., Plener, P. L., & Clemens, V. (2020). Challenges and burden of the Coronavirus 2019 (COVID-19) pandemic for child and adolescent mental health: a narrative review to highlight clinical and research needs in the acute phase and the long return to normality. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 14(1), Article 20, <http://dx.doi.org/10.1186/s13034-020-00329-3>

Fotiadi, J. (2020, August 14). *Foster care for unaccompanied minors*. metadrasi.org., 2023, <http://s.atcite.com/HrPbZBQCu>

Goodman, D. D., Anderson, A., & Cheung, C. (2008). The future of foster care: Current models, evidence-based practice, future needs. Children's Aid Society of Toronto – Child Welfare Institute.

Government of United Kingdom (2014). *Adoption: national minimum standards*. Gov.UK. <http://s.atcite.com/PCKJv5YjS>

Hague Conference on Private International Law (1993). *Convention on protection of children and co-operation in respect of intercountry adoption*. Hague. HCCH.net., 2023, <http://s.atcite.com/xwe3FPD59>

IFSW (2014, July). *Global definition of social work*. IFSW.org., <http://s.atcite.com/VPqHe7XOO>

Lawson, M., Piel, M. H., & Simon, M. (2020). Child Maltreatment during the COVID-19 Pandemic: Consequences of Parental Job Loss on Psychological and Physical Abuse Towards Children. *Child Abuse & Neglect*, 110, 104709. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104709>

Library of Congress (2020). *Laws Related to Adoption*. Library of Congress.

Madden, E. E., & McRoy, R. G. (2016). Special Issue Introduction: Finding, Supporting, and Maintaining Adoptive Families for Children in Foster Care. *Adoption Quarterly*, 20(1), 1-4. <http://dx.doi.org/10.1080/10926755.2017.1273618>

Nanou, K. (2011). *The Social Acceptance of Illegal Practices in the Greek Domestic Adoption Bath*: University of Bath.

Oak, M. (2018). *The Good and Not-so-good Effects of Adoption on Kids and Adults*. <http://s.atcite.com/iQGsxMt4T>

Parkinson, S., Bromfield, L., Mcdougall, S., & Saveron, M. (2017). Child neglect: key concepts and risk

factors a report to the nsw department of family and community services office of the senior practitioner. *Australian centre of child protection*, 1-47. <http://s.atcite.com/duX8O5D3V>

Price, J. M., Chamberlain, P., Landsverk, J., Reid, J. B., Leve, L. D., & Laurent, H. (2008). Effects of a Foster Parent Training Intervention on Placement Changes of Children in Foster Care. *Child Maltreatment*, 13(1), 64-75. <http://dx.doi.org/10.1177/1077559507310612>

Quality4Children (2007). *Quality4Children Standards for Out-of-Home Child Care in Europe*. http://s.atcite.com/bW_fcTrBk

Ray Doubledee, R. (2015). The Effects of Adoption on Foster Children's Well-Being: A Systematic Review. *Research Gate*, 1(1), 1-35. <http://s.atcite.com/2YyKdPfkT>

Rosenhaus, N. (2020). *The Benefits of Adoption for Adopted Children [Infographic]*. Adoptionswithlove.org. <http://s.atcite.com/OIA0JkW4H>

Sos Villages-Greece (2021). The consequences of the pandemic and the lockdown on children and adolescents are serious.

Storz, M. (2020). Child abuse: a hidden crisis during covid-19 quarantine. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 56(6), 990-991. <http://dx.doi.org/10.1111/jpc.14919>

Szilagyi, M. (2015). *Foster parenting*. Healthchildren.org., 2023. <http://s.atcite.com/7sGXndXt6>

Tsakopoulos, T. (2020). *Adoption's positive impacts on the adoptee*. <http://s.atcite.com/FDY84Ap3v>

UNICEF (2018). *Social protection*. Unicef.org. <http://s.atcite.com/vNLfzMRNQ>

The interconnection and cooperation of organizations dealing with the institutions of foster care and adoption in the Region of Crete.

Kleio Koutra¹, Poupaki Aikaterini², Samara Rafaela³, Kypraiou Dionyssia⁴

¹ Associate Professor, Social Work in Public Health Laboratory of Applied Social Research & Social Work

^{2,3,4} BSc degree in social work

ABSTRACT

The economic crisis and the Covid-19 pandemic brought to the surface a perennial problem, that of child neglect and abuse. In recent years, although efforts have been made to modernize child protection in many countries of the Western world with significant legal improvements for more efficient protection of children, Greece still has many steps to achieve a satisfactory level of protection. The present study was carried out after the change of the legislative framework in Greece in the field of child protection and its purpose is to investigate the interconnection of the agencies dealing with issues of foster care - adoption in the Region of Crete. The main results of the study highlight the modernizing changes brought about by the law in the field of child protection on the issues of candidate education, the creation of an electronic platform and consequently the reduction of process time, the establishment for the first time of professional foster care as well as the mandatory mapping of children in accommodation structures. On the other hand, there were also several weaknesses, related to lack of key specialties and personnel in the structures, under-funding, lack of a single operating framework as well as lack of extensive training on process issues for professionals working in the field. In conclusion, the need for the intervention of social services is more than imperative, with the aim of limiting the effects of crisis situations and seeking to ensure the protection of children who are at risk.

Key-words: child protection, cooperation, agencies, fostering, adoption.

Correspondence: Kleio Koutra, kkoutra@hmu.gr